

محور ملی آگهی می پذیرد
با ما، تجارت خود را گسترش
دهید

0790300518 / 0705613480
abdulakbar.kaihan@gmail.com
mehwrmeliweekly@gmail.com

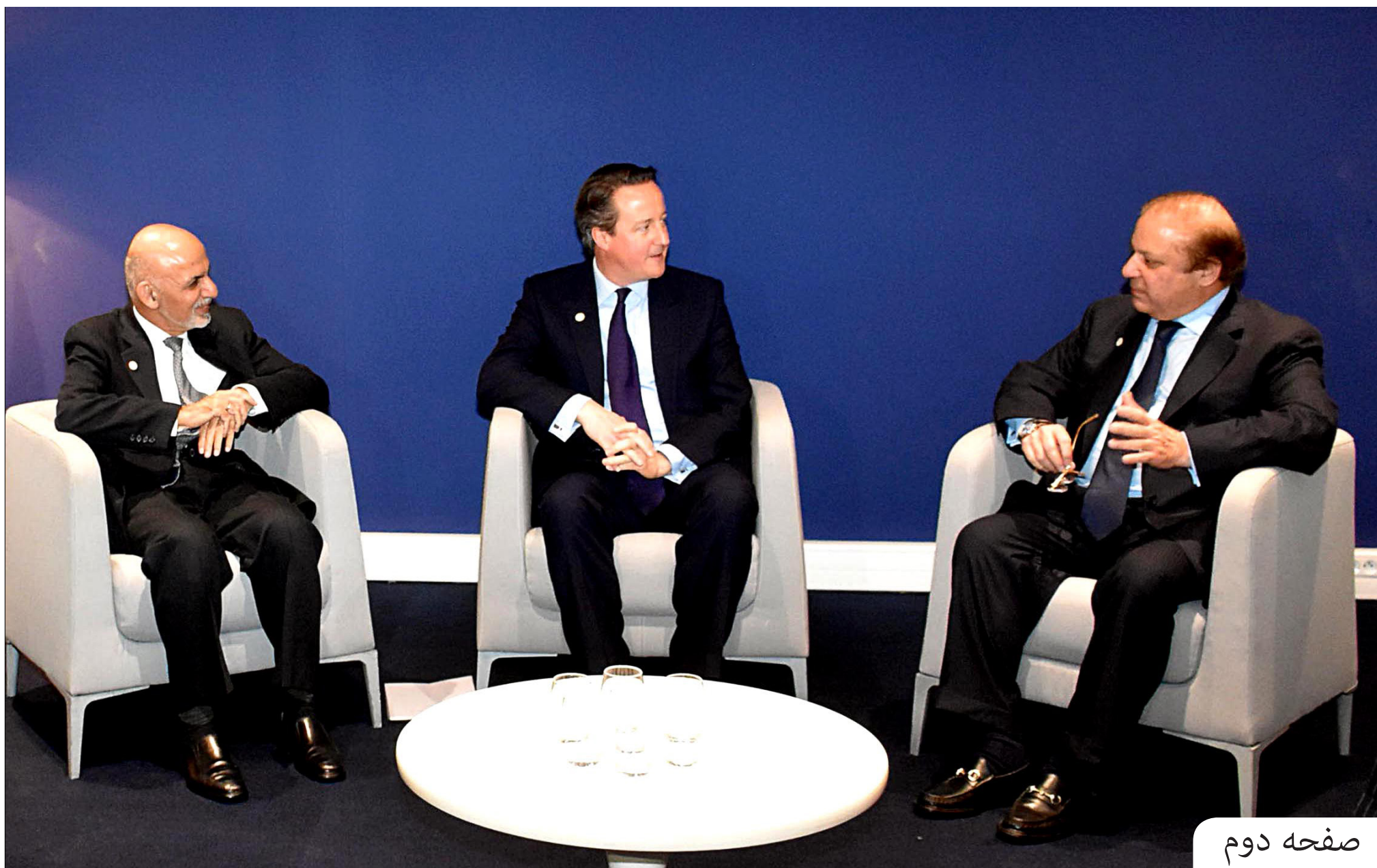
اگر من را معیر کنند که کشور ما دولت بدون روزنامه
و یا روزنامه بدون دولت داشته باشد، بی شک راه دوم
را انتخاب خواهم کرد.
توماس جفرسون

محور ملی

هفته نامه

بستری برای هم پایداری و روشنگری

سال اول، شماره سوم، شنبه، ۱۴ فورس ۱۳۹۴ خورشیدی، ۵ دسامبر ۲۰۱۵ میلادی

صفحه دوم

تعهد سست پاکستان و بحث نافرجام صلح در افغانستان

خوانان ولې افراطیت ته مخه کوي؟

نه یوازې په پرمختللو ټولنو او هېوادونو بلکې د درېیمې نړۍ په هېوادونو کې هم د کار او صنعت ریښتینې ځواک خوانان حساسیږي. خو ددې ټولو اړتیاو سره سره په ډیرو هېوادونو کې خوانان له کړاونو سره هم مخ کېږي. په افغانستان غوندې هېوادونو کې چې یو لوري د جنگ جگړو لویه قرباني همدا خوانان دي نو بل لور ته بیا پام هم نه ورته کېږي نوځکه خو خوانان د افراطیت په لومو کې نښلي.

سره له دې چې په افراطیت کې ښکېل کېدل په حقیقت کې یوه ذهني لیوالتیا ده خو د خوانانو په منځ کې د اړتیا له امله هم لار پیدا کوي. که څه هم افراطیت په حقیقت کې یو مجبوریت دی خو د اوس له پاره یې افغانستان او ځینو نورو هېوادو ته ستونزې جوړې کړې دي.

لومړی خو باید په دې اړه علمي سیمینارونه جوړ او دا موضوع په هر اړخیزه توګه وڅیړل شي چې ولې خوانان افراطیت ته مخه کوي څه شی، څوک او ولې خوانان افراطیت ته راکاږي؟ چې دا بیا د علمي او اکاډمیکو بنسټونو کار دی خو زه دلته د ځینو هغو لاملونو او حل لارو یادونه کوم چې د څیړنې او لیدنې پر بنسټ مې موندلې دي. باید یادونه وکړم چې دا یوازې زما خپل نظر دی بنایي نور ګسان نورې اخیستې او حل لارې ولري.

په هر حال زما له نظره څرنگه چې زموږ د ټولني اکثره خوانان محصور دي او ازاد فکر او کړنو ته نه پرېښودل کېږي د وخت په تېرېدو سره مجبورېږي چې هغوی په یوه وړه احاطه کې پورته شي او په پایله کې د یو افراطي فکر او چلند ذهن او ځواک

لرونکو باندې بدل شي. په لرې پرتو سیمو کې خوانان بیخي ډیر محروم ساتل شوي دي چې همدا محرومیت د هغوی له پاره د ځان د هرولو او د یو بل هدف لاسته راوړلو لامل کېږي.

له یوې خوا د هغوی محرومیت او بله پلوه پراخ تبلیغات هم ورته کېږي چې هغوی د افراطیت لور ته وړي. په لرې پرتو سیمو کې زموږ خوانان اوس مهال دوه مهمې بوختیاوې لري.

یو یو ورځني کارونه او بل یې ساعت تېری. خو له بده مرغه د ساعت تېری له پاره داسې وسایل او اسباب نه لري چې پرې ذهني سکون ومومي او راحت شي.

بله دا چې د موبایل د عامېدو او ایم پی تری او ایف ایم راډیوګانو پراختیا که یو فرصت دی خو د هغو نه څارنه یو ګواښ دی چې خوانان ورسره مخ دي.

په ښارونو او دوکانونو کې په عامه توګه داسې ویډیو ګانې د موبایلو له پاره پلورل کېږي چې هغه د جنگ جگړو له پاره جوړې شوې وي. داسې موعظې او تقریرونه موندل کېږي چې هغوی د خوانانو د ذهن مینځلو پلان لري. او په محصوره ټولنه کې داسې خبرې او مالومات ورکول کېږي، چې خوانان د افراط تر کچې د هغوی د خبرو د اغیز له امله په ځینو مشکوکو او نا مناسبو کړنو کې ښکېل کېږي.

دلرې پرتو سیمو خوانان د شغل او ساعت ... ۵مخ

نقدی بر "مقدمه ای بر ادبیات مقاومت افغانستان"

مقدمه ای بر ادبیات
مقاومت افغانستان
لطیف پدram
به کوشش کام بخش نیکنوی

صفحه چهارم

بشری حقونه، زما او ستا حقونه؛ بشری حقونه، د هر انسان حقونه

د دسمبر لسمې د بشري حقونو نړیوالې
اعلامې ۶۷ کلیزې په پلمه

درېیم مخ

سر مقاله

دوام تنش‌ها میان مجلس و ارگ،

به سود دشمن تمام می‌شود

در چند روز اخیر شاهد تنش‌ها و درگیری‌های لفظی شدید میان برخی از نمایندگان در مجلس و شماری دیگر در ارگ ریاست جمهوری هستیم. ظاهر قدیر، نماینده مردم ننگرهار در مجلس نمایندگان، محمد حنیف اتمر، مشاور امنیت ملی را به شکل صریح طی صحبتی در مجلس، متهم کرده است که از فعالیت‌های داعش در ولایت ننگرهار حمایت می‌کند. به همین منوال، اندکی پس از مطرح شدن این ادعا، عکس‌هایی از آقای قدیر در اختیار رسانه‌ها قرار گرفت که او را در یک "انبار سلاح" نشان می‌داد و به روایت این تصویر؛ آقای قدیر به نحوی وانمود کرده بود که اگر دولت مرکزی در مهار فعالیت‌های داعش در ننگرهار اقدام نکند، او خود افرادش را تجهیز و به جنگ در برابر داعش گسیل می‌کند. که این مساله معادل "ملیشه سازی" تفسیر شد و رسانه‌ها نیز به شکل موازات قوای رسمی امنیتی افغانستان، ما را به کدام سمت می‌کشاند، و آیا به معنای برگشت به گذشته و دوران جنگ‌های داخلی است، بماند؛ چیزی که درخور تأمل است، نفس این تنش‌ها است که در این سطح خلق شده است و کماکان طی یک هفته دوام یافته است.

در دوام این تنش‌ها و برخوردهای لفظی، آقای قدیر با "سی دی" دست داشته اش در مجلس نمایندگان گفت که اگر محتوای آن را همگانی کند، منجر به "سقوط دولت" خواهد شد. دیده می‌شود که این تنش‌های لفظی به مرحله‌ای رسیده و حرف به "سقوط دولت" کشیده شده است و کشانیدن این بحث‌ها در این سطح و رعایت نکردن اصل منافع علیای کشور و امنیت ملی، بهانه‌ای به دست دشمن می‌دهد و آب به آسیاب دشمن می‌ریزد. حتم همین است که در هر صورت این مساله از راه‌های موجه تری، باید پی‌گیری و حل شود و اگر این اتهام‌ها اثبات شوند، دولت افغانستان بایستی موضع اش را در برابر گروه‌های تروریستی تغییر دهد و عناصری که به حمایت از گروه‌های افراطی دست داشته باشند را خلع صلاحیت و از وظیفه سبک دوش کند، اما از این که افغانستان همواره قربانی جنگ با رویکرد استخباراتی بوده است، و از جانب دیگر که ما در وضعیت مناسب و مساعدی نیستیم که موازی با مقابله با تهدیدات تروریستی، به اختلافات سیاسی در این سطح وقت بگذاریم، چه این که حتا این اختلافات درون سازمانی گاهی ما را اغفال می‌کند و دشمن از آن به نفع خود سود می‌برد. پس به اختلافات سیاسی پایان داده شود و با پا در میانی استره محکمه و دیگر نهادهای حقوقی-قضایی، از بهره‌گیری دشمن از این ناحیه، ممانعت صورت گیرد.

قوه مستقل قضا و ادارات مستقل لوی سارنوالی و استره محکمه، بی‌هیچ تردید ظرفیت و توانمندی حل این نوع تنش‌ها را دارند، و هر ادعایی باید قبل از این که در رسانه‌ها مطرح شود و نقاط آسیب‌پذیری ما را بیشتر کند، به ادارات قضایی افغانستان مطرح شود، تا این که از راه قانونی و مناسب تری به آن رسیدگی شود. در همین حال، بزرگان سیاسی ما باید بدانند که نهادهای ملی که آنان در آن کار می‌کنند، در نزد مردم افغانستان مراجع معتبر و پاسخگو اند و شخصیت افراد و مشکلات شخصی و سلیقه‌های آنان، نباید از آدرس این نهادها به شکلی مطرح شوند که ثبات ملی، امنیت ملی و اعتماد مردم افغانستان نسبت به حکومت را صدمه بزند. نباید فراموش کرد که ایجاد این گونه اختلافات سیاسی، به ویژه دوام آن، سبب می‌شود که مردم بیشتر از حکومت فاصله بگیرند و بی‌زاری بجویند. در حالی که تلاش‌ها باید به این مساله معطوف بماند که چگونه می‌توان اعتماد نیم بند مردم را به سکتورهای امنیتی و در مجموع به روند حکومت داری نوین در کشور، حفظ و آن را بسط و گسترش داد. در غیر صورت، شمار افراد نا راضی از دولت، به هر اندازه که بالا برود، به همان اندازه ثبات و امنیت ملی را به مخاطره می‌اندازد.

از این روی، با توجه به میزان بلند آسیب‌پذیری دولت ما از ناحیه جنگ استخباراتی و فاصله گرفتن مردم از دولت ملی، دوام این نوع تنش‌ها به خیر مردم و دولت افغانستان نیست و هر چه زود تر باید به آن پایان داده شود.

تعهد سست پاکستان و بحث نافرجام صلح در افغانستان

سید جعفر راستین

در آخرین مورد از بحث‌ها در مورد صلح، محمد اشرف غنی، رییس جمهوری که برای اشتراک در نشست جهانی تغییر اقلیم در پاریس حضور داشت، به درخواست جانب پاکستانی، در حاشیه این نشست با محمد نواز شریف، صدراعظم پاکستان در مورد از سرگیری مذاکرات صلح با طالبان گفت‌وگو کرد و همان تجربه تلخ دیرینه بار دیگر تکرار شد. در این نشست یک بار دیگر نخست وزیر پاکستان از تعهد کشورش در تأمین صلح در افغانستان یاد کرد و برای چندمین بار، به طبل دروغین تعهد آن کشور در امر مبارزه با تروریزم و برقراری صلح در افغانستان، کوبید. این نخستین بار نیست و آخرین بار نیز خواهد بود که جانب پاکستانی، با دولت افغانستان روی میز گفت‌وگوی صلح می‌نشیند. در طول بیشتر از یک دهه گذشته، شاید هیچ بحث دیگری به گستردگی بحث "صلح" در مجالس رسمی دولت، در رسانه‌های ملی و بین‌المللی و در تعهدات کشورهای همکار با دولت افغانستان، مطرح نشده باشد. شورای عالی صلح در شرایط بد اقتصادی شکل گرفت و ضمن هزینه‌های مالی هنگفت که این شورا طی سال‌های فعالیت اش برداشته است، برهان‌الدین ربانی، رییس پیشین این شورا نیز قربانی بحث ناتمام صلح شد و مورد حمله دشمن قرار گرفت و جانش را از دست داد. مجالس متعدد در سطوح مختلف از جانب دولت افغانستان به منظور محقق شدن "صلح"، این واژه رویایی؛ میزبانی شده و مقامات دولتی در ترکیب هیات‌های گفت‌وگو کننده در مورد صلح، بارها به سفرهای صلح جویانه و صلح خواهانه در کشورهای دیگر، به ویژه در کشور پاکستان دعوت شدند، در همین موازات رسانه‌ها در مورد صلح نوشتند، تحلیل‌گران و کارشناسان در مورد صلح سخن گفتند و فعالان مدنی و هنرمندان با راه‌اندازی حرکت‌های "صلح خواهانه" خواستار تحقق صلح در کشور شدند، و اما تا امروز تمامی این تلاش‌ها در حدی بی‌نتیجه بوده‌اند که ما در همان نقطه‌ای که آغاز کرده بودیم، قرار داریم و هنوز از صلح خبری نیست. مهتر این که با توجه به بی‌نتیجه بودن این همه تلاش‌ها، هنوز ما همان راهی را می‌رویم که قبلاً رفته ایم.

گره کار در کجاست و باز یگر اصلی در بحث برقراری صلح در افغانستان کیست؟ چرا بحث صلح کماکان نافرجام است و با لایه‌های زمخت ابهام پیچیده شده است؟ چه باید کرد؟

مساله برقراری صلح در افغانستان، ارتباط نزدیک دارد به صداقت در تعهدات پاکستان مبنی بر مبارزه با تروریزم و دهشت‌افگنی. چرا چنین است؟ طی چند سال اخیر، شواهد زیادی وجود داشته است که پیشبرد جنگ در برابر دولت افغانستان از سوی اداره سازمان استخبارات پاکستان، آی. اس. آی، حمایت می‌شود و گروه‌های دهشت افگن، در آن سوی مرز در پاکستان، هسته گذاری، تجهیز و تمویل می‌شوند و بر بنیادی ماموریتی که دولت پاکستان به آنان می‌دهد، عمل می‌کنند. آگاهان مسایل سیاسی بارها در تحلیل‌هایشان در این پیرامون اشاراتی داشته‌اند، در عملیات‌های نظامی که از سوی دولت افغانستان برای پاکسازی برخی از ولایات از وجود مخالفان و تروریستان راه‌اندازی شده‌اند، بارها رد پای فرماندهان نظامی پاکستان در میان تروریستان تشخیص و شناسایی شده است و این همه از انظار رسانه‌ها و مردم افغانستان نیز به دور نمانده است و مقام‌ها در وزارت دفاع و حتا معاون اول ریاست جمهوری در هنگام حضورش در عملیات نظامی در فاریاب، از حضور فرماندهان آی اس آی، خبر داده‌اند.

دولت افغانستان نیز بارها واکنش‌هایی در پاسخ به این حملات داشته است، به ویژه پس از حمله به شاه شهید کابل که که منجر به کشته شدن شمار زیادی از شهروندان افغانستان شد و نیز منازل مسکونی زیادی را ویران کرد و باشندگان کابل را بی‌خانمان ساخت؛ محمد اشرف غنی، رییس جمهوری، در واکنش به این حملات، سخن به زبان آورد و برای اولین بار بود که با صراحت از آدرس ریاست جمهوری، پاکستان "حامی تروریزم" خوانده شد و از زبان فرد شماره نخست گفته شد که کشور پاکستان تروریستان را تمویل و تجهیز می‌کند و به آنان ماموریت حملات دهشت‌افگانه را صادر می‌کند. از این روی، یکی از این‌گره‌هایی که به بحث ناتمام صلح زده شده است، حمایت دوام دار تروریزم از سوی برخی از کشورهای منطقه و جهان، به ویژه پاکستان است. به علت‌های دیگری نیز اشاره خواهد شد.

استفاده‌ابزاری از طالبان

پس از ایجاد گروه طالبان از راه ایجاد مدارس دینی و ترویج افراطیت در پاکستان، بعدها این گروه تا حدی از کنترل دولت پاکستان خارج شدند و طالبان با انگیزه قرائت‌های مذهبی به "جهاد" در برابر سنگ و چوپ پرداختند و به نظامی و غیر نظامی و کافر و مسلمان و مرد و زن رحمی نکردند. سالیان دراز است که این گروه دست به کشتار مردم می‌زند. دو نکته حایز اهمیت است؛ یکی اینکه همان‌گونه که اشاره رفت، گروه طالبان برای اهداف معینی در مناطق سوبه سرحد و وزیرستان شمالی و جنوبی ایجاد و مستقر شدند و اما به شکل پرسش بر انگیزانه، شهرهای دیگر پاکستان، از جمله اسلام‌آباد را هیچگاه تهدید نکردند و همواره جاهای دیگر و دور تر از خاک پاکستان، از جمله بیشترنه افغانستان را نشانه گرفتند و به اجرای ماموریت‌های داده شده در این جاها پرداختند. این مهم می‌رساند که پاکستان توانایی کنترل چنین گروه‌ها را در جاهای مشخص و در مناطق مرزی دارد و از این ناحیه امنیت ملی پاکستان در تهدید مستقیم قرار نمی‌گیرد. از سویی هم پروژه طالبانی، برای دولت پاکستان بسیار "عاید زا" بوده است و به اقتصاد آن کشور کمک کرده است. پاکستان سالانه به بهانه مبارزه با گروه‌های تروریستی، به ویژه گروه طالبان، از جامعه جهانی میلیاردها دارد دریافت می‌کند، و در مقایسه صادرات مشروع این کشور، مبالغ سرازیر شده به پاکستان به این بهانه، به شکل چشم‌گیری انگیزه حفظ این گروه‌ها در نقاط مرزی این کشور زنده و تقویت کرده است. از این که جامعه جهانی، به ویژه ایالات متحد آمریکا، بدون گرفتن هیچ تعهد عملی، چرا سالانه میلیاردها دلر می‌دهد، بگذاریم، اما چیزی که برای افغان‌ها واضح و آفتابی است، اینست که پاکستان از گروه تروریستی طالبان، استفاده‌ابزاری می‌کند و تا حال برگ برنده در بحث گفت‌وگو با طالبان به دست این بازیگر است. این بازی دوام خواهد یافت، تا اینکه کشورهای کمک‌کننده به پاکستان، در روند کمک‌ها به بهانه مبارزه با تروریزم، تجدید نظر نکنند و به تعهد پاکستان در امر مبارزه با تروریزم، شک نکنند.

پروسه صلح، ترفند سیاسی

با توجه به منافی‌های که پاکستانی‌ها از موجودیت گروه طالبان و فعالیت آزادانه این گروه در نقاط مرزی و به ویژه در هر دو زیرستان، پاکستان هرگز اراده جدی ندارد که این گروه را نابود کند؛ و با این وضع؛ چنان که میلیاردها دلر سالانه از این آدرس به اقتصاد پاکستان بدون هیچ بازرسی کار کردی، کمک شود، این انتظار چندان منطقی نیز به نظر نمی‌رسد که پاکستان از موضع حمایت از تروریزم دست بردارد. برنامه دوامدار گفت‌وگوهای صلح؛ هم سیاست منطقه‌ای پاکستان را در جهت منافع خودش سمت‌وسو می‌دهد، چنان که گاهی مقام‌های ارشد دولت پاکستان در نقش سخنگویان طالبان قرار می‌گیرند و حتا از تمایل و عدم تمایل این گروه در شرکت در این گفت‌وگوها سخن می‌زنند، چندی قبل آقای سرتاج عزیز مشاور امنیت ملی پاکستان چنین موضعی را از آدرس طالبان بیان کرده بود و به همین منوال بسیار پیش آمده است که مقام‌های ارشد سیاسی این کشور، طالبان را "فهرمانان" پاکستان خوانده‌اند و یا هم با صراحت گفته‌اند که طالبان با پاکستان "دشمن" نیستند و نیز امنیت این کشور را تهدید نمی‌کنند. از سویی هم چنانچه پیشتر اشاره شد، توجه جهان را برای دریافت پول در امر مبارزه با تروریزم جلب می‌کند و در نقش کشور "صلح خواه و صلح دوست" چهره می‌نماید در حالی که در عمل، از موجودیت این گروه‌ها در مناطق مرزی بهره سیاسی می‌گیرد. از این روی، برنامه گفت‌وگوهای صلح، به هر اندازه که کشاله دار شود، منفعت سیاسی و حتا اقتصادی پاکستان را تأمین می‌کند و بنا بر این، پاکستان هیچ‌گاه صادقانه و خیرخواهانه به این گفت‌وگوها نگاه نمی‌کند، بل به عنوان یک ترفند سیاسی، در صدد بهره‌برداری بهینه از این روند است.

گفت‌وگوهای فصلی

همه‌الفتات داریم که همه ساله، در فصل خاصی بحث گفت‌وگوهای صلح داغ‌تر می‌شود و جانب پاکستان تقلامی‌کند که به عنوان میانجی در این پروسه سهم بیشتری را بازی کند. چرا؟

با فرا رسیدن فصل سرما، طالبان نیز از صحنه جنگ دور می‌شوند و دیگر بخت با آنان یاری نمی‌کند که به فعالیت‌های تروریستی خود ادامه دهند؛ پناه‌گاه‌های آنان که معمولاً کوهپایه‌ها، جنگلات انبوه و دیگر مناطق دشوار گذر است، در محاصره برف و باران می‌افتند و جنگل‌های انبوه نیز پس از فصل برگ ریزان نمی‌تواند پناهگاه خوبی برای آنان باشد و از این روی، صحنه جنگ را به شکل موقت (تا بهار سال آینده) ترک می‌کنند و به لانه‌های اصلی شان در آن سوی مرزها فرار می‌کنند. نفسی تازه می‌کنند و آموزش‌های جدید جنگی می‌بینند. مساله مهم همین است. پاکستان در چنین شرایطی، سخت تلاش می‌کند که جای خالی این فعالیت‌های تروریستی را (که در فصل زمستان کم‌رنگ می‌شود)، با راه‌اندازی گفت‌وگوهای صلح پُر کند؛ از سویی حسن نیت خود را نسبت به پایان دهشت‌افگنی و نیز برقراری صلح در پیشگاه جامعه جهانی، به ویژه آمریکا که بابت این همه، به این کشور پول می‌دهد، بیان کند و در همین موازات با راه‌اندازی این گفت‌وگوها می‌خواهند افکار جمعی به شکلی مدیریت شود که فکر نکنند دیگر طالبان به خواب زمستانی رفته‌اند و یا نابود شده‌اند؛ اگر حضور و فعالیت‌های دهشت‌افگانه این گروه کم‌رنگ شده است، بحث در مورد طالبان کماکان پر رونق است و منطقه و جهان به این جریان معطوف کما فی‌السابق معطوف نگه داشته می‌شود.

موضع دولت افغانستان

"گروهی به نام طالب دیگر وجود ندارد".

این سخن محمد اشرف غنی، رییس‌جمهور کشور است که هفته پیش، در هنگام

حضورش در کنفرانس جهانی تغییر اقلیم در فرانسه و در گفت‌وگو با کانال تلویزیونی "فرانسه ۲۴" بیان کرده است. آقای غنی که به پاکستان دعوت شده است، گفته است که روی این دعوت فکر می‌کند. رییس

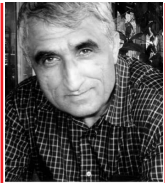
جمهوری روی این دعوت چه فکری خواهد کرد؟ آیا اگر بر بنیاد این گفته

رییس‌جمهور که "گروهی به نام طالب دیگر وجود ندارد"، موضوع دعوت رییس‌جمهور به پاکستان، بحث روی مذاکرات صلح با طالبان باشد، منطقی و یا معنایی دارد؟ وقتی طالبان دیگر وجود ندارند، پس این مذاکرات صلح با کی و برای چیست؟

در جمع بندی و از باب نتیجه‌گیری؛ اگر دولت افغانستان به این نتیجه رسیده است که پس از مرگ ملا محمد عمر، دیگر طالبی وجود ندارد، و یا هم به رویکرد منفعت‌جویانه پاکستان در امر مذاکرات صلح و ترفندهای سیاسی آن کشور در این زمینه، پی برده است؛ بهتر همین خواهد بود که پاکستان را جدی‌نگیرد به نداشتن صداقت و حسن نیت در جانب پاکستانی‌ها در پیشبرد این مذاکرات شک‌کند. و یا هم اگر طالبی وجود دارد و قرار است با آن مذاکره شود،

دولت افغانستان دنبال میانجی صادق و موثرتری باشد. زیرا به هر اندازه که دامنه این گفت‌وگوها طولانی شود، به نفع پاکستان است و تجربه تاریخی گواه آن است که آن کشور خواهان برقراری صلح در افغانستان نیست. از گزینه بدیل پاکستان برای میانجی‌گری در مذاکرات صلح، می‌توان از کشور چین یاد کرد.

بشري حقونه، زما او ستا حقونه؛ بشري حقونه، د هر انسان حقونه

دستگیر روشنیالی

هر مسلمان انسان دی، خو هر انسان مسلمان نه دی. هر هندو انسان دی، خو هر انسان هندو نه دی. هر عیسوي انسان دی، خو هر انسان عیسوي نه دی. هر تور پوستي انسان دی، خو هر انسان تور پوستی نه دی... انسانان د دیني، قومي، توکمیز ... ټوپوironو پر بنسټ یو بل ته د پردي په سترگه گوري، خو هیڅ مسلمان، هیڅ هندو، هیڅ عیسوی د انسان له مفهومه پردی نه دی نوڅکه خو “انسان” باید معیار وي.

په دویمه نړیواله جگړه کې د توکمیز، دیني، سیاسي ... لاملونو په بنسټ له پنځوس میلیونو زیات انسانان ووژل شول. په جاپان کې دوو امریکایي اتمي بمونو د اته سوه زره انسانانو ژوند واخیست. دې پیښو انساني وجدان ته په کلکه ټکان ورکړ او د بشري حقونو د ساتلو انديښنه یې په ساري توگه پیاوړې کړه. بشري حقونه د انسان پالنې د انديښني وده او پراختیا ده او نه باید په توکمیز، مذهبي، جنسي او فرهنگي لاملونو له مخې انسانان له خپلو حقونو محروم شي.

انسانان او په تیره بیا ښځه د هغو دودونو، اصولو، ارزښتونو ... څېړنې ده، چې بشري حقونو ته نسبي او سیمه ییزه بڼه ورکړې او د واکمن فرهنگ تابع یې وگرزوي. په داسې حال کې چې د بشري حقونو په نړیواله اعلامیه کې د انسان حقونه نړیوال او د نه یویش وړ تعریف شوي دي، هغه چې نه د فرهنگ، نه د قوم، نه د توکم، نه د دین، نه د ایدیلوژي ... په وسیلو نسبي او سیمه ییزکیدای شي او نه هم پر دغو معیارونو ویشل کیږي.

د بشري حقونو نړیواله اعلامیه نه انسانان په اصل او فرع ویشي او نه هم انسانان په اصل او کم اصل له یو بله جلا کوي. بشري حقونه، نه شرقي دي او نه غربي. همدارنگه، بشري حقونه نه امریکایي دي او نه چینایي . دغه راز، بشري حقونه نه اسلامي دي او نه عیسوي ... د بیلگې په توگه د بشري حقونو نړیوالې اعلاميې په یویشتمه ماده کې ویل کیږي:

“ هر څوک حق لري، په خپله او یا په زاده توگه د ټاکل شوو استازو یوسپله د خپل هیواد په حکومت کې برخه واخلي... ”
د بشري حقونو اعلاميې دغه حکم څه ډول امریکایي او یا چینایي او یا هم اسلامي او عیسوي کیدای شي؟ دغه حکم د ځمکې ګرې ټولو اوسیدونکو انسانانو اړادو اوغوښتنو انعکاس دی.

انسان یوشان حقونه لري

بشري حقونه یو لوی او نړیوال انقلاب دی. یو پیاوړی، یو ورو، نیو بریالی، یوله هر ډول خشونت خلاص او یو پرښانه تلونکی انقلاب، چې د هر انسان او انساني کرامت درناوی او ساتنه کوي. دغه انقلاب پیل شوی، او پایلې لري. بشري حقونه د ټولو نړیوالو د پاملرنې په مرکز کې دي او نن بشري حقونه د نړی تر ټولو مهمه موضوع ده. نن همدا بشري حقونه دي چې دولتونو او حکومتونو ته مشروعیت ورکوي.

له دغه انقلاب سره ضدیت د هرې ورځې په تیریدو سره پر شا ټنګ ته اوکیږي او دغه انقلاب به هرومرو د انسانانو او په تیره د ښځو په ژوند کې ژور بدلونونه رامنځ ته کړي او همدغه انقلاب نه انسان ته انسانیت، کرامت، شخصیت، هویت او درناوی را ټوگرزوي.

بشري حقونو د لومړي ځل له پاره انسان پردې توانوي چې د تبع یض پر ضد د دولتونو بې تفاوتې ونگروي او یو په بل پسې نابوگان او افسانوي محدودیتونه مات او بې اعتباره کړي. بشري حقونو د برابرې له پاره د انسانانو مبارزه نړیواله کړې او ټول انسانان حق لري چې یو ارزښتناک ژوند ولري.

بشري حقونه د انسانانو برابرې انقلاب دی، په هغه کې چې یو انسان پر بل انسان غوره نه دی. انسانان یو شان او یو شان حقونه لري او ښځه هم انسان دی. انسان یو نړیوال مفهوم دی. انسان نه دی دې چې د ځمکې د کړې په کومه برخه کې ژوند کوي، په کومه ژبه خبرې کوي او د کوم دین پیرو دی د لویې انساني کورنۍ یوغړې شمیرل کیږي.

د بشري حقونو اعلاميې په لومړې ماده کې راغلي:

“ټول انسانان ازاد خلق شوي او په کرامت او حقوق کې سره برابر دي. دوی د عقل او وجدان څښتنان دي او یو د بل په مقابل کې باید د وروړگلوې په روحیه کړه وړه وکړي”
د بشري حقونو اعلاميې په پنځمه ماده کې ویل شوي؟
“هیڅوک د شکنجې یا ظالمانه غیر بشري یا د سبکاوې ماملې بیا مجازاتو موضوع کیدای نه شي”
همدا بشري انقلاب کولای شي په ټولنه کې د انسان او انساني

کرامت ضد دودونه، اصول...بې باوره کړي، له ټولنیز چلنده یې وباسي او فرهنگي ځانګړتیا ورڅخه واخلي.

دغه انقلاب د انسانانو تر منځ گډ حس او گډې غوښتنې پیاوړې کوي او هغوی سره نږدې کوي چې د فکرونو او تگلارو په مرکز کې یې انسان دی. دغه انقلاب ډیر شیان له بنسټه بدل کړي او بدلوي یې او د هرځانګړي انسان له شخصیت او هویت سره مرسته کوي او د دغه انقلاب بری د دموکراسي په واکمني کې دی.

نړیوال کیدل د بدلونونو په یوه بیاپه سرچینه بدل شوي دي. نړیوال کیدلو نه یوازې سیاست، اقتصاد، فرهنگ ...بلکې د وگړو ذهنونو او چلندونه یې هم په ژوره توگه اغیزمن کړي دي. که شلمه پېړۍ د برابرې غوښتنو د پیل پېړۍ وه، یوویشتمه پېړۍ به د برابرې پېړۍ وي. نن انسانان د گډو ارزښتونو او حقونه پر بنسټ د بل هر وخت په پرتله یو بل ته نږدې شوي دي. دغه حالت بشري غوښتنو او حقونو ته نړیواله ځانګړتیا ورورښلې ده او هیڅکله په دې برخه کې بدلونونه د نن په شان ګرندې او ژور نه وو. نړیوال کیدل پیل شوي، منځ ته ځي او هیڅ ځواک او هیڅ هیواد یې مخه نه شي نیولای. بریالۍ هغوی دي چې له دغه منځ ته راغلی حالت سره ځانونه عیار کړي.

له اختلافونو او توپرونو ډکه نړۍ د انساني ارزښتونو واکمني ته اړتیا لري

په نړۍ کې د ژوندانه یو شان سبک د تحمیلولو او د انسانانو یوهیټي کولو وخت د تل له پاره تیر شوی او بیا نه راګرزي. همدارنگه په نړۍ کې انسان نور په هیڅ وجه د یو هویت لرونکی نه دی او انسان له یو هویتي را تیر شوی او د څو هویتونو ټولګه دی. دلته نور انسانان په ښه او بد، تور او سپین نه ویشل کیږي او په طبعي توگه یو فرهنگ، یو هویت، یو دین، یوه ایدیلوژي...نه د انسانانو غوښتنو ته ځواب ویلی شي او نه د دوی تر منځ عدالت تامینولای شي. د ټولنیز ژوند دا پېچلی او څوګونی جوړښت په ټولنه کې د نویو ارزښتونو د واکمني غوښتنه کوي. هغه ارزښتونه چې د انسانانو تر منځ برابرې ته ځواب وویایي، هغه ارزښتونه چې د انسانانو حقونو برابرې په کې وي اوله انسانانو سره یو شان چلند وکړي او دغه انساني ارزښتونه دي.

بشري حقونه د هیچا سوغات نه دي

بشري حقونه دهیچا، د هیڅ زورور، دهیڅ تنظیم او د هیڅ سیاسي ګوند ملکیت نه دي او نه بشري حقونه په دغه چوکاټونو کې ځایيږي. بشري حقونه د رایه اخیستني موضوع هم نه دي. څوک له ټولنې پوښتنه کوي چې انسانان دي حقونه ولري او که نه، د وینا ازادې دې وي او که نه. څوک له ټولني پوښتنه کوي چې د ښځو پر ضد دې تبعیض وي او که نه. څوک په دې اړه رایه اچوي چې ښځه دویمه درجه انسان دی او که نه، څوک په دې رایه اچوي چې ښځې زده کړه وکړي او که نه... دغه حقونه دي او هیڅکله په دې هکله رایه نه اچول کیږي او نه یې څوک په سوغات ورکوي.

بشري حقونه او دموکراسي

په هغه ټولنه کې چې ټولنیز واحد قبيله، قوم، مذهب...وي نه دموکراسي پلې کیږي او نه د بشري حقونو درناوی او مراعات. د دموکراسي هسته فرد او فردي ازادې ده. انسان هم فرد او هم ټولنیز موجود دی. انسان د فرد په توگه باید ازاد او خپلواک وي او انسان د ټولنیز موجود په توگه له نورو سره د برابرو حقونو په درلودلو سره د ټولنې او سیاست په کار کې گډون وکړي. په دې برسیره فرد یو سیاسي او حقوقي مفهوم هم دی او د فرد سیاسي ځانګړتیا په دې کې ده چې پر سیاست او سیاسي پریکړو اغیز او نفوذ ولري.

بشري حقونه او دموکراسي له یو بل نه جلاکیدونکي مفهومونه دي. دا دوه د یو بل بشپړونکي دي. بشري حقونه د دموکراسي په واکمني کې پلي کیږي او دموکراسي د بشري حقونو په درناوی او مراعات کې استحکام پیدا کوي.

د بشري حقونو نه مراعات او د هغو نه درناوی د بشري حقونو مالمتي او یا د هغوی نیمګړتیا نه ده. دا د هغوی مالمتي او ګناه ده چې له بشري حقونو بده ګټه او یا ناوړه استفاده کوي.

بشري حقونه د لویدیځ مالکیت نه دی د عدالت پلي کیدو په کار کې د بشریت تاریخ او په تیره بیا د وروستیو درې پېړیو تجربې ددغه حقیقت څرګندوي چې د بشري حقونو له مراعات او درناوي پرته عدالت ناشونی دی. همدارنگه د عدالت او په تیره بیا د "ټولنیز عدالت" خوندي کولو له پاره انقلابونه، پاڅونونه، شورشونه، جګړې او کودتا ګانې شوي. د فرانسې انقلاب د بشري حقونو پېرندې او مراعات په لار کې ټاکنوکی رول تر سره کړ. د همدغه انقلاب په برکت وو چې په اساسي قوانینو کې بشري حقونو ځای تر لاسه کړ.

په اوسني نړۍ کې په هغو هیوادونو او په هغو ټولنو کې چې د عدالت پراختی او ورځنی ستونزې شته دي، د بشري حقونو مراعات او درناوی نه کیږي. په افغانستان کې د عدالت "ټولنیز عدالت" د خوندي کیدو په غوښتنه پیرې تیرې شوې او یو په بل پسې واکمنان راغلل او ولاړل، یو په بل پسې ګوندونه، تنظیمونه، ډلې جوړې او واک ته ورسیدې، خو په عمل کې یې نه یوازې د عدالت او ټولنیز عدالت پلي کیدو پر لور یو قدم پورته نه شوی کړای، بلکې دوی په خپله له عدالت سره په دوښمنې کې له ځان سره پراځې، دردونکې او تاریخي بې

سیاست

عدالتی راوړي.

ستونزه څه ده او ولی د عدالت په ټینګښت کې دومره لویه او

تاریخي بې وسې او کمزوری شته؟

خواب یودی، د بشري حقونو نه پېرندنه او د هغوی نه مراعات. عدالت هغه وخت تامینيږي چې بشري حقونه د تگلارو جوړولو، سیاستونو او قضاوت پر معیار بدل شي.

له بده مرغه په نړۍ کې ټول دولتونه، ډلې، ګوندونه... بشري حقونه د یونیورسل حقونو په توگه نه پیژني او بشري حقونو ته د نړۍ امپریالیزم او یا هم په نړۍ کې د لویدیځ نفوذ وسیلې په ستوگه کتل کیږي. په خپله په لویدیځ کې هم ښې اړخه افراطیون او مذهبي کړۍ بشري حقونو ته د شیطان د کار په سترگه گوري.

له یوې خوا د بشری حقونو مخالفین استدلال کوي چې دا د کولکټیف پر ځای د یوه ځانګړي وګړي حقونه دي چې کولکټیف کمزوری کوي او له بلې خوا دیکتاتوران، ایدیلوژیکي او مذهبي واکمني هڅه کوي بشري حقونو ته نسبي بڼه ورکړي او هغه ددغه او هغه فرهنگ، ددغه او هغه فکري سیستم، ددغه او هغه مذهب، ددغو او هغو دودونو تابع وګرزوي او له بشري حقونو او ازادیو سره د هغو پر بنسټ چلند او قضاوت وشي. په طبعي توگه په نړۍ کې متفاوت او ډول ډول فرهنگونه او مذهبونه شته. هغه هیوادونه چې پرون یو فرهنگي هیوادونه بلل کیدل اوس په فرهنگي برخه کې پلورالسټیک بڼه غوره کوي. که بشري حقونه ددغه او هغه سیمه ییز فرهنگ، ددغه او هغه سیمه ییز دود، مذهب ...په اساس تعریف شي، بشري حقونه نړیوال او انساني ځانګړتیاوې له لاسه ورکړي او دا د انساني فطرت خلاف کار دی.

که قوم...د بشري حقونو په معیار بدل شي

که قوم، مذهب، توکم، رنگ، جنس، فرهنگ ... د بشري حقونو په معیار بدل شي له انسانانو سره په چلند کې به تبعیض Discrimination رامنځ شي. تبعیض هغه چلند ته ویل کیږي چې له انسانانو د یاد شویو عناصروپر بنسټ توپیري چلند کیږي. تبعیض هغه چلند دی چې د یوه په ګټه او د بل په زیان تماميږي. تبعیض په یوه ورته مسله کې له یوه لوري سره ښه او له بل لوري سره بد چلند کولو ته ویل کیږي. تبعیض په همیشنی توگه د نورو پر وړاندې له منفي ذهنیت او کرکې سره تړلی چلند دی او دغه ډول چلند په طبیعي توگه بې عدالتي منځ ته راوړي او د قانون پر وړاندې د انسانانو برابرې له منځه وړي.

په تبعیض کې په ډیره روښانه او ښکاره توگه د کولکټیف یا په دقیقه توگه د یوه ځانګړي کولکټیف او د هغه حقونو ته لومړیتوب ورکول کیږي او نرنورو ښه او لوړ بلل کیږي. پر تبعیضي چلند هیڅکله هم د یوه ځانګړي وګړي حقونه او ازادې نه مراعاتیږي. بنسټیز لامل دادی چې دلته د قضاوت معیار د انسان پر ځای د هغه هویت او د هغه بیولوژیکي او ټولنیز څرنګوالی دی. په بل عبارت پر انسان د هغه د انسانیت پر بنسټ نه، بلکې د هغه د رنگ، جنس، قوم، مذهب او د هغه د ټولنیز او اقتصادي موقعیت پر بنسټ چلند کیږي.

بشري حقونه په حقیقت کې د فرهنگ، مذهب، ملت، دودونو ... په پرتله یو جلا مفهوم دی. هر څوک په هر دین چې وي، په هر توکم او قوم پورې تړلی وي، په هره ژبه خبرې کوي، په هر ملت کې چې اوسي په لومړي درجه کې انسان دی نوڅکه خو بشري حقونه نسبي نه، بلکې مطلق دي. همدارنگه ویلی شو چې فرهنگ، دین، توکم، ژبه، ملت، قوم ... هغه څه نه دي چې د انسان قدرین بدل کاندې او یا د انسانانو د ګډو انساني ارزښتونو ځای ونیسي. که له یوې خوا په سیمه ییزه توگه فرهنگ، دین، توکم، قوم، ژبه یو ځای کونکی رول لري، خو له بلې خوا په ټولنه او د انسانانو تر منځ بیلونکي او واټن رامنځ ته کونکي عناصر هم دي. همدغه عناصر دي چې انساني ټولنې ویشي، د انسانانو تر منځ واټن، کرکه، ټکرونه او جنګونه منځ ته راوړي. په افغانستان کې د فرهنگ په ځای فرهنگونه او د مذهب پر ځای مذهبونه شته. په افغانستان کې د قوم پر ځای قومونه شته. که قوم معیار شي دا په پراخه توگه قومي تبعیض، که مذهب معیار شي دا په مذهبي تبعیض او که فرهنگ معیار شي دا په فرهنګي تبعیض منځ ته راوړي او له تردید پرته به د دغه ډول عمل پایلې نابرابرې، ټولنیز واټنونه، سیاسي لانجې او ان وسله وال ټکرونه وي.

دا خبره څرګنده ده چې په لویدیځ کې د دموکراسي په برکت خلک پراخ بشري حقونه او ازادۍ لري.

خو پوښتنه داده چې یوازې لویدیځ وال د بشري حقونو درلودلو حق او له هغو د ګټې اخیستو وړتیا لري؟ یوازې لویدیځ وال باید د خپلواکو اندیښنو او فکرونو خاوندان وي. یوازې لویدیځ وال باید د خپل ژوند او خپلې راتلونکې په هکله د پریکړې حق او ازادې ولري. یوازې لویدیځ وال کولی شي له یو بل سره په برابرې کې د واک او سیاست په کار کې گډون وکړي... د افغانستان خلک نه باید ازاد او خپلواک وي او دوی نه باید د خپلواکو فکرونو او اندیښنو خاوندان وي. دوی نه باید له یو بل سره په برابرې کې د ټولنې او سیاست په کار کې گډون وکړي. د افغانستان خلک هم د نورو انسانانو په څیر د بشري حقونو او ازادیو درلودلو او له هغو د ګټې اخیستو پوره او بشپړه وړتیا لري.

بشري حقونه هغه گډ انساني ارزښتونه دي، کوم چې د یوه ځانګړي وګړي په وجود کې انعکاس مومي. په بل عبارت د فرد یا د ځانګړي وګړي حقونه دي چې د بشري حقونو هسته جوړوي.

پیروز میدان جنګروانی در افغانستان کیست؟

سیدهاشم هاشمی

از آغاز تاریخ جنگ و منازعه در جامعه بشری تا امروز دوروش متعارف به کار رفته است:جنگ فزیکي و جنگ رواني (فکری). در گذشتهها بیشتر بار فزیکي مساله چون:تعداد سربازان،ساز و برگ نظامی، جغرافیای جنگ و... پیروزی نهایی در میدان جنگ را مشخص می ساخت در عین حالی که عوامل روانی نیز نقش تعیین کننده‌ای داشت، اما پس از جنگ جهانی دوم وبه طور مشخص پس از پایان جنگ سرد مولفه‌های روانی بیشتر از پیش در رقم زدن نتیجه نهایی جنگ‌ها کارساز واقع شده است.

حادثه یازده سپتامبر به خوبی دولت‌ها را متوجه ساخت که گسترذگی دامنه تاثیرگذاری این ابزار به منظور سرکوب دشمن و جلب دیدگاه طرفدار جهانی برای حمایت از خط مشی های سیاسی شان در چه حد است.

در عصر ما، که عصر انقلاب تکنالوژی و عصر اطلاعات است، همه مناسبات ملل جهان در یک درهم تنیدگی فوق‌العاده برعخ قرار گرفته است. دیگر هیچ امری محلی وجود ندارد و بر اساس دیدگاه گفتمانی پیرامون این بحث، آن‌را به فرایندی تشبیه می کنند که همه فرهنگ‌ها و گروه‌ها فرصت دارند که ارزش‌ها و باورهای شان را برای شهروندان در مقیاس جهانی آن و در محیط همگانی به اشتراک بگذارند و نیز این شهروندان

جهان هستند که بر اساس تحلیل و دریافت شان از این ارزش‌ها به دنبال پذیرش، رد یا به چالش کشیدن آنها اقدام می کنند.

جوامع بشری در عصر کنونی این را نیز به خوبی دریافته اند که دیگر نمی شود جلو سرازیر شدن موج عظیمی از باورهای ناآشنا یا ارزش‌های متداول جغرافیای ملی شان را بگیرند، چون تکنالوژی جدید و شبکه اتزنت همه امکانات برای مهار کردن این امواج ناآشنا را از مرزهای دولت‌های ملی گرفته است.

در میدان جنگ، کاربرد هر نوع ابزار برای رقم زدن نتیجه به سود خویشتن روا دانسته می شود،الا ارزش‌های مشترک، که همه طرف‌ها به آن تعلق خاطر دارند و پاسداری آن وجیبه همه است و این ارزش‌ها به خوبی در قالب قوانین ملی و کنوانسیون‌های جهانی تسجیل شده‌اند.

افغانستان، از آنجا که در وضعیت جنگ قرار دارد و در چندین جبهه همزمان با دشمن واحد که تحت هویت‌های گوناگون چون القاعده، داعش و شاه‌های چندگانه طالبان،ملش‌هایی به رهبری حکمتیار و گروه‌های متخاصم دیگر وارد نبرد گرم است، بر حسب نیاز بناید صرف به جنگ گرم و رویارویی نظامی با دشمن مصروف شود. بل در کنار آن بر تقویت نقش جنگ روانی و سست ساختن پایگاههای فکری دشمن نیز بپردازد که قرار فراین شوربخانه درین قسمت دشمن، نسبت به دولت دست بلند تر دارد و به خوبی توانسته است از فرصت‌هایی که تکنالوژی امروز فراهم کرده قرار داده است سود ببرد، عمده ترین فعالیت‌های دشمن در جبهه جنگ روانی کار گیری از شبکه های اجتماعی و رسانه‌ای جهت سربازگیری و اشاعه باورهای شان بوده است.

عمده ترین عامل در تداوم حضور آنها نیز وجود همین پایگاه‌های اجتماعی است که زمینه ساز هسته گذاری و بقای آنها شده است و به لحاظ فکری نوعی پذیرش چنین باورهای افراطی و تندروانه را از جانب کسانی، مصداق بوده است.

حالا با وجود آنکه دشمن تلاش‌های فراوانی به منظور شکست دادن دولت در نبرد روانی انجام داده است، همه انواع تاکتیک‌های جنگ روانی از قبیل برچسب زدن،دشنت و خشونت گرایي، ایجاد تفرقه و تضاد، ترور شخصیت، شایعه پراکنی، مبالغه، سانسور و تحریف حقایق را به کار بسته است. اما خوشبختانه نتیجه مطلوب شانرا به دست نیاورده است و هرگز هم نخواهد آورد. عوامل زیادی برای اثبات این فرضیه وجود دارد. عمده ترین تاکتیک دشمن نشانه رفتن وحدت ملی مردم افغانستان بوده است؛ آغاز روند آدم ربایی و اسیر گیری و نیز دامن زدن به حساسیت‌های قومی- مذهبی، از نمونه‌های برجسته این تلاش‌ها بوده است که خوشبختانه بر خلاف تصور دشمن این برنامه‌های شان سبب تحکیم بیشتر از پیش وحدت ملی در میان مردم کشور شده است.

دومین تاکتیک شان ایجاد بی‌باوری در میان مردم نسبت به نیروهای نظامی افغان بوده است که با حمایت‌های گسترده شهروندان و نهادهای ملی از نیروهای ملی افغان، این تیر دشمن نیز به خاک اصابت کرد.

اما سومین نکته که باید از جانب دولت مردان کشور جدی گرفته شود عبارت از افزایش بی رویه نا رضایتی شهروندان از وضع کنونی، نا کارآمدی حکومت و ایجاد فضای توهم و بی‌باوری در سطح مدیریت کلان سیاسی کشور است، که دشمن نیز به این مهم به خوبی پی برده و در صورت عدم اتخاذ تدابیر عقلانی و سنجیده شده توسط دولت مردان، این امر می تواند تهدید جدی جلو دولت قرار بگیرد و زمینه را برای رفتن عده‌ای از شهروندان به طور نا خودآگاه به دامن دشمن مساعد کند.

در صورتی که وضعیت افکار عمومی به خوبی مدیریت شود و مدیران سیاسی کشور بتوانند حمایت‌های مردمی را از روند جاری و دستگاه سیاسی جلب کنند، به نظر می رسد دشمن هم در میدان جنگ فزیکي و نیز در میدان جنگ روانی شکست خورده اند و با چنین دورنما کاروان دولت - ملت، هرچند نو پا در کشور روزی به مقصد مطلوب خواهد رسید.

یادداشت:

محور ملی در ویرایش، پذیرش و یا رد مطالب آزاد است. جز سر مقاله، آرا و دیدگاه های مطرح شده در محور ملی، به نویسندگان آن برمی گردد.

قیمت ۱۰ افغانی

شناسنامه

صاحب امتیاز: حامد کریمی

مدیر مسوول: سید جعفر راستین

rastin.jafar@gmail.com
۰۷۷۴۲۱۲۰۷۷

برگ آرای: محمد آغا ذکی

تیراژ: ۵۰۰۰ نسخه/ توزیع هم‌زمان به ۱۰ ولایت

کشور

هنر و ادبیات

نقدی بر "مقدمه ای بر ادبیات مقاومت افغانستان"

طارق سعیدی

باز هم با تناقض گویی‌های ایشان روبه‌رو هستیم. از یک طرف در تلاش آزادی انسان است دور از دین، ملیت و مذهب و در جای دیگر به مدح شاعری می پردازد که دید یهود ستیز در متن ادبی اش به وضوح دیده می‌شود. البته این تناقض گویی‌ها را می توان نادیده گرفت به شرطی که به سواد ادبی آقای پدram شک کرد!

این مساله وقتی پیچیده‌تر می‌شود که از «قهار عاصی» نیز در این بخش یاد می‌شود و آن را فرد بی‌سواد و زن ستیز معرفی می‌کند: «حتا در حد یک تحصیلکرده عادی هم کتاب نخواند؛ {منظور نویسنده قهار عاصی است} ...» (ص ۷۳). و شعر «داستان را کشتند» از قهار عاصی را می آورد:

« منبر و مسجد آزادی بود
چون زن بدکاره
سنگسار ابدیت کردند
داستان را کشتند.» (ص ۷۶)

آقای پدram این شعر را قبول ندارد و می‌نویسد: «عاصی اگر بر مسایل زمانه ما آگاه بود می بایست زن بدکاره را در میان گیومه قرار می داد. اگر مسایل زنان را می دانست و نسبت به آن حساس بود مثال دیگری انتخاب می کرد...» (ص ۷۷)

و در جای دیگر می‌نویسد: «حتا قادر نیست بگوید مثل مردان بدکاره...». گویا آقای پدram با خود دلالت‌گری «بدکاره» و نقش آن در ارتباطات در مناسبات فرهنگی افغانستان مشکل ندارد. بلکه با همان رویکرد عوام‌ فریبانه از طریق این که جای واژه زن، واژه مرد گذاشته شود؛ می‌خواهد مخاطبین زن خود را بیشتر کند. در صورتی که اگر «نه»بی وجود داشته باشد. باید این «نه»به خود دلالت و کارکرد واژه «بدکاره» باشد. وقتی با این واژه انسان را متهم می‌شود؛ چه فرق می‌کند که مرد باشد یا زن.

اتفاقن نه تنها در بافت خود شعر ما با رویکرد زن ستیزی «عاصی» روبه رو نیستیم. بلکه زن «بدکاره» در بافت درونی شعر او چنان تحول معنایی می‌کند که از یک طرف عمل سنگسار را به چالش می‌کشد و از طرف دیگر اشاره به مادر- مهین می‌کند. جالب است که آقای پدram متوجه نشده که زن بدکاره استعاره‌یی از مادر- مهین است که مورد ظلم مجاهدین واقع شده است و اگر ما جای واژه زن، از واژه مرد استفاده کنیم؛ کل دلالت‌گری‌های متن شعر «عاصی» را از آن می‌گیریم.

«منبر و مسجد آزادی بود» اشاره به تبلیغات مجاهدین می‌کند و مسجد تنها رسانه‌یی بود که از آن استفاده می‌کردند و از طریق آن ادعای استقلال و آزادی داشتند.

«چون زن بدکاره

سنگسار ابدیت کردند»

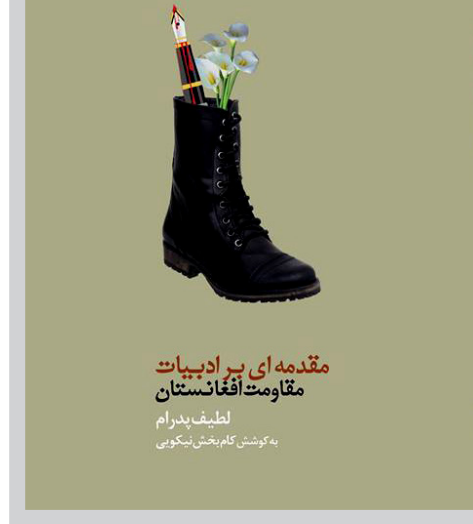
همین اشخاصی که تا دیروز ادعای آزادی را داشتند؛ وقتی پا به کابل گذاشتند. چنان برسر قدرت به جنگ پرداختند که باعث کشتار انسان‌ها شدند. این تیکه شعر در بافت درونی شعر نه تنها استعاره‌یی از مادر- مهین است. بلکه در دلالت‌گری‌های خود نیز نوعی مناسبات قدرت مرد بر زن را نیز به نمایش می‌گذارد و این را در ذهن کنش‌ور ادبی ایجاد می‌کند که ریشه مناسبات قدرت مرد بر زن و مناسبات قدرت سیاسی برای حاکمیت بر منطقه‌یی از مادر- مهین یکی است.

«داستان را کشتند»

واژه «داستان» در بافت این شعر اشاره به روایتی می‌کند که در منبرها به نام آزادی بیان می‌شد و زمانی که باید تحقق می‌یافت. به‌خاطر قدرت طلبی از بن و ریشه نابود شد و تمام آرمان‌های شهیدانی که در این راه جان خود را از دست دادند؛ فدای قدرت طلبی‌های کسانی شد که امروز آقای پدram به دفاع از آن‌ها برخاسته است.

از طرف دیگر واژه «داستان» از لحاظ آوایی باعث می‌شود که در ذهن کنش‌ور ادبی «رستم داستان» و در کنارش شاهنامه را تداعی کند. شاهنامه فردوسی نوعی قیام ادبی انسان در مقابل تهاجم عرب بود و عاصی که خود را یک خراسانی می‌دانست؛ آگاهانه یا ناآگاهانه به این موضوع در شعر خود اشاره کرده است.

و در اخیر «زندگی نامه شعر واصف باختری را» از زمانی که به طور جدی پا در جاده شعر نو می‌گذارد، نگاه کنید، چند قطعه شعر پیدا می‌کنید که بی‌زحمت خود را بر روی خوانند باز کند. تقریباً دست خالی بر می‌گردیم.» (ص ۵۸) و حال می‌خواهم به آقای پدram بگویم که از زمانی که وارد مبارزات سیاسی و اجتماعی شده‌اید و به تولید متن پرداختید، چیزی نداشته‌اید و مخاطب همیشه دست خالی از متن شما برگشته است. امیدوارم که این نقد، تلنگوری به افکار شما برای تولید متن بهتر باشد.

ادبیات مقاومت فرشته‌ای است که پوسنه رو به آینده دارد. ادبیات مقاومت ادبیات مدرن است. آزادی کشفش نمی‌دهد به سوی رهایی کم بر می‌دارد آزادی چیزی به مراتب کمتر از رهایی است. میان ادبیات مقاومت، ادبیات هجرت و ادبیات ننگزایک، باید فرق قابل شوم یک جنین نغزونی، فرق نهادن، ما را به باطن تعریف از ادبیات مقاومت نزدیک می‌سازد. وقتی برگ و بار اضافی را از دور ویر ادبیات مقاومت دور کنیم، به زبان دیگر هر چیزی را در جایگاه واقعی خودش بنشانیم، پهر از عمده تعریف و شناخت بر می‌آید.

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

شنبه

ادبیات مقاومت

مخاطب قبول کند؛ ریشه دارد.

این موضوع وقتی جالب‌تر می‌شود که ایشان در صفحه ۳۰ این کتاب می‌نویسد: «ادبیات مقاومت، پدیده مدرن است. مانند ملت، مانند نامیونالیسم، از جنگ محض کاری بر نمی‌آید.»

اگر «ادبیات مقاومت» پدیده مدرن است؛ پس چرا آقای پدram در زمان «امیر عبدالرحمان» به دنبال این ادبیات می‌گردد؟ آیا نویسنده باور دارد که جامعه آن زمان یک جامعه مدرن بوده است؟! که با «بی‌فرهنگی» سران حکومت روبه زوال گذاشته است؟ یا صورت مساله بر می‌گردد به اندیشه‌های چپی نویسنده که در این‌جا ظهور کرده است و به دنبال تضادهای اصلی در جامعه است. این شک وقتی قوی‌تر می‌شود که در همین صفحه و عمل در همین پاراگراف می‌خوانیم: «ادبیات مقاومت، ادبیات آزادی بخش است. فردیت جدید در آن حضور دارد. آزادی و رهایی به معنای استقلال در تعریف عمومی آن نیست»، این تعریف از آزادی جزو پارادایم چپ است. انسان برای تغییر مناسبات اقتصادی دست به مبارزه می‌زند و در این فرایند به شناخت دست پیدا می‌کند. این شناخت آغاز رهایی انسان از بند جامعه کهنه می‌باشد و خلق انسان نوین. این «فرد جدید»، انسانی است که می‌اندیشد و عمل می‌کند و در ساختارهای قومی، مذهبی و حتا ملی جای نمی‌گیرد و سراینده رهایی انسان از بند تمام مناسبات غیر انسانی است.

اما در صفحه ۳۲ دوباره همان تضاد ارزش‌های چپی نویسنده و رویکرد عوام‌فریبانه آن نمایان می‌شود: «چنان‌که گفتیم، ادبیات مقاومت، ادبیات آزادی بخش است. این ویژگی‌های دیگر ادبیات مقاومت آگاه بودن آن است. سیاسی بودن به شدت سیاسی بودن و لابد نه ایدئولوژیک بودن ...». اول این‌که ایدئولوژی چپ را از ماهیت انسانی‌اش تهی می‌کند تا آن‌را با پارامترهای مخاطب افغانستان سازگار سازد و از این طریق مخاطب را جلب و بر آن فرمان راند.

حتا اگر ما از پارادایم چپی هم با این قضیه برخورد نکنیم و با الفبای زبانشناسی آشنایی داشته باشیم. به سادگی می‌توانیم این ادعا را رد کنیم که نه تنها ادبیات بلکه انسان نمی‌تواند بدون از ایدئولوژی باشد؛ جز این‌که ادعا کنیم که انسان بدون از زبان می‌تواند بیاندیشد. همان‌طور که یک طرف آگاهی انسان عمل اجتماعی اوست در طرف دیگر، اندیشه او قرار دارد. انسان در مبارزات رهایی‌بخش عمل می‌کند و بعد می‌اندیشد و دوباره وارد عمل می‌شود؛ در این فرایند زبان به عنوان سازمان دهنده بین عمل و اندیشه انسان حضور دارد و جهان‌بینی آن را شکل می‌دهد.

باز در صفحه ۳۳ می‌خوانیم: «هیچ جبر و جابری بر انتخاب مجبور نمی‌سازد. این ادبیات نه تنها آگاهی بخش است که آگاهی و آگاه بودن لازمه آن است.» و در جای دیگر می‌گوید: «زمان و مکان‌هایی که ادبیات مقاومت را پیشنهاد می‌کنند، مطلقاً محدود اند» (ص ۳۳ خط سوم)؛ در بخش اول اشاره به آزادی در انتخاب می‌شود و در بخش دوم در محدود بودن ادبیات مقاومت در زمان و مکان می‌کند؛ پس چطور نویسنده جبر تاریخی برای مبارزه و تغییر که منتج به آگاهی می‌شود را نادیده می‌گیرد. تناقض گویی‌های نویسنده باعث آن می‌شود که مخاطب را گیج بسازد و کنش‌ور متن را برانگیزد که در جوابش بنویسد. چون انتخاب بر اساس جبر صورت می‌گیرد و ایدئولوژی نیز نقش عمده دارد که شما، در کدام صف قرار دارید. آیا در تلاش تغییر و «نه» گفتن به واقعیت اجتماعی هستید؛ یا

انسان زاده طبیعت است و زمانی که پای آگاهی در میان آمد؛ انسان علیه طبیعت قد علم کرد. این مقاومت علیه طبیعت اولین «نه» انسان بود که هستی می‌یافت و در این جدال انسان روز به روز تکامل کرد. پس ذات انسان نه خوب و است و نه بد، چون ذات انسان مطلق نیست. ذات انسان؛ ذات تاریخی است که در مبارزه انسان، در سیر تکامل در طول تاریخ تحول یافته است. هر زمانی که انسان به بن بست می‌رسید؛ ادبیات مانند مشعل فروزان به کمک او می‌شتافت تا دوباره انسان یاد بگیرد که در مقابل هستی خود نه بگوید و امکان ظهور انسان نوین را مساعد سازد.

از این زوایه، ادبیات به گفته باخترین؛ پیش‌روتر از علم عمل کرده است. چون علم در تلاش فرموله کردن واقعیت‌هاست و ادبیات در تلاش شکستادن عادت‌های فکری مان تا امکان ظهور اندیشه نوین را مساعد سازد. اما در مقطع‌هایی از تاریخ این «نه» در مبارزه انسان‌ها فروکاسته شده است و در قالب جریان‌های ملی، قومی و مذهبی ظهور کرده است. این نوع ظهور، انسان را به ورطه نابودی کشانده و حتا نطفه انسان نوین را در جوامع مختلف در جنین خفه کرده است.

کتاب «مقدمه‌ای بر ادبیات مقاومت افغانستان» از داکتر لطیف پدram به خوبی بیانگر این دو «نه» در تاریخ انسان است. هر زمانی که ارزش‌های چپی وی در متن کتاب ظهور می‌کند از «نه» انسان، برای خلق انسان نوین حرف به میان می‌آورد و هر زمانی که هستی اجتماعی‌اش ظهور می‌کند؛ «نه» را در سطح قوم و ملت پایین می‌کشد.

در پیش در آمد کتاب به قلم آقای «کام بخش نیکویی» می‌خوانیم: «در واقع ادبیات مقاومت به آثاری گفته می‌شود که تحت تأثیر شرایطی چون اختناق و بی‌عدالتی و استبداد، داخلی- خارجی و نبود آزادی‌های فردی و اجتماعی، غارت و تجاوز و اشغال سرزمین و ... شکل گرفته باشد.» (ص ۱۰ و ۱۱)

اما در مقدمه به قلم «داکتر لطیف پدram» می‌خوانیم: «به علت همان استبداد سیاه و ننگین {نویسنده اشاره به دوران امیر عبدالرحمان دارد}، اعتراض اجتماعی و سیاسی، جلوه پر رنگی ندارد.» (ص ۱۷)

اگر ادبیات مقاومت به گفته آقای نیکویی؛ در مقابل اختناق و بی‌عدالتی و استبداد شکل گرفته است؛ پس چرا در زمان امیر عبدالرحمان به گفته آقای پدram ادبیات مقاومت «جلوه پر رنگی ندارد.»

آقای پدram با سابقه چپی خود، بدون توجه به واقعیت‌های اجتماعی یکه‌تاز بر رژیم‌ها می‌تازد. همان‌طور که رژیم‌ها بر انسان‌های یک محدوده جغرافیایی تأثیر گذار هستند؛ به همان اندازه انسان‌ها هم در شکل‌گیری رژیم‌ها نقش دارند. در زمان «امیرعبدالرحمان» هنوز جامعه افغانستان در مناسبات فیودالیده خود غرق است و این مناسبات اجازه ظهور انسان نوینی را نمی‌دهد که «نه» به مناسبات اجتماعی همان دوران نبوده است؛ همان‌طور که آقای پدram زاده واقعیت اجتماعی حال افغانستان است. در بخش اول از آقای پدram می‌خوانیم: «این اصطلاح { شعر مقاومت } به صورت طبیعی می‌بایست وارد فرهنگ ادبی ما می‌شد؛ از سال ۱۳۷۵ { گویا منظور نویسنده سال ۱۳۵۷ است } به بعد، قطعاً می‌توانست جا و جایگاهی داشته باشد، درست از نخستین روزهای که تفنگ‌ها در بهار ک بدخشان یا در هرات به صدا در آمدند...»

چرا بعد از سال ۱۳۵۷ ادبیات مقاومت جا و جایگاهی داشته باشد؟ آیا قبل از این تاریخ در افغانستان انسان آگاه وجود نداشته است؟ یا رویکرد این انسان آگاه نسبت به جهان متفاوت بوده است؟ آیا انسان دوران جریان‌های چپ و راست چقدر با مادیت جامعه خود ارتباط داشته‌اند؛ که زمینه‌ی ظهور ادبیات مقاومت را بسازند؟ از این دست سوال‌های زیاد به ذهن کنش‌ور متن خلق می‌شود که در هیچ جای این کتاب جوابی برای آن‌ها پیدا نمی‌شود. جز این‌که دوباره با دقت بیشتر به متن کتاب رجوع شود. در صفحه ۲۵ همین کتاب نویسنده این شعر را آورده و آن را شعر مقاومت می‌داند:

که با خسروان بغی منع خداست

امیری جدا پادشاهی جداست

حالا دفاع از مفهوم پادشاه در مقابل امیر کجایش ادبیات مقاومت است؟ جز این‌که کنش‌ور را باز به این موضوع بکشاند که چون هستی اجتماعی نویسنده، شعور اجتماعی‌اش را تعیین می‌کند وی هنوز نتوانسته است که از چنبره قوم سیاسی شده، بیرون شود.

در اولین پاراگراف، بخش دیگر این کتاب که تحت نام «ادبیات مقاومت» است. با چنین پاره گفتاری روبه‌رو می‌شویم: «امیر مستبد بی‌فرهنگ» { منظور نویسنده امیر عبدالرحمان است } . (ص ۲۷)

واژه مرکب «بی‌فرهنگ» جزو نشانه‌هایی است که می‌توان رویکرد افراد را در کنش‌های ارتباطی با دیگران شناخت. این نشانه بیشتر در گفت‌وگوهای روزانه مردم مطرح می‌شوند تا در پارادایم‌های علمی. حداقل می‌توان گفت که بر اساس آرای متأخر دانشمندان مردم‌شناسی نمی‌توان کسی یا جامعه‌یی را بی‌فرهنگ نامید. چون برای شناخت فرهنگ یک جامعه باید از درون به فرهنگ آن‌ها نگریست و رفتارهای آن‌ها را بر اساس مناسبات فرهنگی همان جامعه معنا کرد. وقتی این نشانه توسط کسی که خود را محقق می‌داند و همچنین در تلاش تولید متن در گفتمان‌های علمی است؛ استفاده می‌شود. نشان‌دهنده نگاه بالا به پایین او به فرهنگ و جامعه می‌باشد. البته این نگاه در آقای لطیف پدram به دلیل این‌که به شعور مخاطب خود توجه نکرده و به این تصور است که هر چه او بگوید باید

فيلمه شهروندا

درنگی بر وضعیت حاکم در غور

کل رحمان فراز

ولایت غور از جمله ولایات مرکزی افغانستان به‌شمار می‌رود که در نزد اکثریت قریب به اتفاق اجتماع افغانی ملقب به هسته و قلب افغانستان شناخته شده است. ولی متأسفانه این قلب مصاب به امراض گوناگون شده است و درمانگری هم وجود ندارد. از افتخارات تاریخی و جایگاه غور در تاریخ افغانستان (که بی شک دوره‌های درخشانی از دوره امپراتوری غوری‌ها، به گواهی تاریخ، اینک در دست ماست) که بگذریم؛ حالا خبری از آن همه شکوه و عظمت نیست و دیروز غور، با امروزش هر گز قابل مشاهده نیست. حالا به غور به مثابه یک ولسوالی نگریسته می‌شود. به هر حال، مشکلات و چالش‌های غور و غوریان را صرف نظر از مقایسه ما قبل و حال نکته‌وار می‌نگارم: غور در یک محدوده کاملاً سخت و دشوار جغرافیایی افغانستان قرار دارد که نبود راه‌های مواصلاتی بین ولسوالی‌ها و مرکز ولایت و همچنان شاهراه غور با ولایات دیگر، خود در موازات این دشوار گذر بودن، مشکلات زیاد را خلق کرده است، چنان‌که نبود راه‌های ترانزیتی روی قیمت مواد غذایی تأثیر مستقیم داشته است و مردم از این ناحیه شکایت‌های فراوان دارند. در حالی‌که زمستان غور سخت تحمل ناپذیر است و شش ماه تمام به درازا می‌کشد؛ اینجاست که نرسیدن مواد غذایی و سرمای توأم با دشوار گذر بودن راه‌ها مردم را سخت در تنگنای فقر و بیچارگی قرار داده است.

شغل اکثریت مردم غور زراعت و مالداری است، مردم حدود شش ماه را مصروف کشت و کار و جمع آوری محصولات برای مصارف زمستان اند و در شش ماه دیگر که فصل سرما حاکم است از کار و فعالیت خبری نسبت و مردم از این محصولات استفاده می‌کنند . فقر و بیکاری دو چالش کاملاً بزرگ سر راه مردم ولایت غور است، همان طوری که متذکر شدم، مردم در طول شش ماه؛ بهار و تابستان کار می‌کنند که زنده بمانند و از رفاه و دسترسی به امکانات لازم بهره‌ای ندارند و دور مانده اند. بیکاری بین جوانان تحصیل یافته به اوج خود رسیده و جوانان فارغ شده از دانشگاه‌ها از بیکاری رنج می‌برند و حتا این مهم سبب شده است که برخی از جوانان از روی ناگزیری به صفوف دشمن بپیوندند. اکثر جوانان تحصیل کرده از این‌که در بیکاری به سر می‌برند، الگوی بدی به دانش‌آموزان مکتب هستند و انگیزه آنان به شدت تقلیل می‌یابد که گویا؛ اگر پایان تحصیل همین بیکاری است، تحصیل یعنی ضایع کردن وقت آدم‌ها. حتا پس لرزه‌های بیکاری و فقر، پای جوانان این ولایت را به ترک وطن و روی آوردن به اعتیاد مواد مخدر کشانده است که اگر به این معضل توجهی صورت نگیرد، بربادی آینده از حالا متصور است.

امروز هرچند اکثر ولایات افغانستان از نا امنی رنج می‌برند و مردم نیز در این زمینه نگرانی‌هایی دارند، اما ولایت غور در معرض تهدیدهای جدی تری به سر می‌برد. به نحوی که ساحات تامين امنیت در ۳ کیلومتری مقام ولایت و یک کیلومتری ولسوالی‌ها خلاصه می‌شود و دولت محلی قادر به جلوگیری از انجام حملات وحشیانه و غیر انسانی فراتر از ۵ کیلومتری نیست. معارف در این ولایت وضعیت کاملاً سوال برانگیز دارد و هر گام اش برای بررسی کننده قابل نقد است، در اکثر نقاط، مکتب و معلمی وجود ندارد اما سهمیه ویژه برای‌شان از طرف ریاست معارف غور پرداخته می‌شود که زیادت‌ر جنبه حمایتوی افراد ضددولتی را به خود می‌گیرد، حتا برخی موارد گزینش‌هایی که صورت می‌گیرد، وابستگان طالبان نیز در این میان به چشم می‌خورند. در عین حال که غالب مکتب‌ها فاقد تعمیر مجهز اند و دانش‌آموزان با مشکلات عدیده‌ای روبه رو هستند.

با تاسف باید گفت که در این سال‌ها زمینه‌ها برای پرورش استعداد‌های افراطی مساعد است و حقوق زنان در این ولایت در وضعیت نامطلوبی قرار دارد، همانگونه که شاهد سنگسار رخشانه در این ولایت بوده ایم. با این وجود، گزینش یک زن به عنوان والی در این ولایت نیز این حساسیت‌ها را بیشتر بر انگيخته است.

حکومت‌داری محلی در ولایت غور به شدت از فقدان مدیریت رنج می‌برد. بخش از این ناتوانی‌ها در مدیریت امور حکومت‌داری، به شخص والی بر می‌گردد که از او کاری ساخته نیست. در همین حال حضور افراد غیر مسوول و مداخلات آنان در امور حکومت‌داری، برنامه‌های کاری نظام محلی را به چالش کشیده است. حضور قوماندانان مسلح غیر مسوول و ظلمی که از جانب آنان بالای مردم روا داشته می‌شود، میزان نارضایتی مردم را بیشتر کرده است. این افراد غیر مسوول، از کمک‌هایی که طی چند سال اخیر توسط نهادهای کمکک کننده به غور اختصاص یافته است، اختلاس گسترده کرده‌اند و بخش اعظم این کمک‌ها را حیف و میل کرده‌اند.

این ولایت که در حدود ۹۰۰ هزار نفوس دارد، تنها یک شفاخانه دولتی وجود دارد و در تناسب به جمعیت این ولایت، یک شفاخانه پاسخگوی نیازهای مردم نیست و مردم در این زمینه مشکلات زیاد دارد. در بخش انکشافی نیز بودجه‌های تخصیصی معمولاحیف و میل می‌شوند، در این چند سال اخیر، کار درخوری در این زمینه انجام نشده کیفیت کارها نیز بسیار ضعیف و بی بنیاد است.

در بخش‌های دیگر نیز مشکلات عدیده‌ای دامنگیر مردم غور است، که در این فرصت مجال طرح کردن آن نیست و اما خواست ما از دولت مرکزی این است که در امور حکومت داری محلی در این ولایت و ارایه خدمات رسائی مطلوب، همت گمارند.

سال اول، شماره سوم، شنبه، ۱۴ فوس ۱۳۹۴خورشیدی، ۵ دسامبر ۲۰۱۵ میلادی

سیمرغهای چپکٔ پوش البرز

دکتور رازق رویین – استاد دانشگاه کابل

توان خرید کرمچ‌های نو را نداشتم. می‌دانستم کودکان فوتبالیست کرمچ ندارند. وقتی از اتاق بیرون شدم، دیدم همه رفته‌اند. یک‌راست به شهر رفتم و از بازار یک توپ فوتبال خریدم.

به اتاقم برگشتم، از پشت شیشه دیدم که به جای آنان، بچه‌های قد و نیم‌قد به فوتبال مشغول هستند. توپ را گوشه اتاق نهادم. گفتم فردا برایشان می‌دهم. فردا بامدادان پنج‌پنج کودکان در بیرون، از خواب بیدارم کرد که در پشت اتاقم آمده بودند. دیدم همه آماده رفتن به مکتب هستند. به پاهاشان که دیدم، همه چپک به پا داشتند. پرسیدند خریدی؟ گفتم هان. با خوشحالی گفتند: کو؟ گفتم صبر کنین. رفتم و توپ را آوردم. هر کدام می‌گفت: مره بته. مره بته. یکی که از دیگران بزرگتر بود، گفت: مه کفتان میشم به مه بته. دیدم دیگران چیزی نمی‌گویند. یعنی او را به کفتانی پذیرفته‌اند. گفتم: خوب است. توپ نزد تو باشد. دیگر که برای فوتبال آمدین توپ را برایتان می‌دهم. حالاً نی. وقتی از نمره پاهاشان پرسیدم هیچکدام از آنان نمره پاهاشان را نمی‌دانستند . همه رفتند و من تنها ماندم. به این سیمرغ های کوچک چپک پوش البرز می‌اندیشیدم. به رئال مادریده‌های آینده.(۱)

شام شده بود. شام های بلخ هوای ساکت و سنگینی دارند. اندوهی در دلم شورید. باز هم غربتی دیگر! به یاد رودکی افتادم و آن بیان اندوهبارش؛ عیال نه زن و فرزند نه، معونت نه!

(۱).دوستی در کابل برایم گفته بود؛تیم ملی پوشان فوتبال بلخ یعنی «سیمرغ های البرز» از کتاب «سیمرغ های بی آشیانه البرز» برگرفته شده است.

در شهر چه می‌گذرد؟

احمد خوشنام

پرت می‌کند. آن سوتر چند جوانی را می‌بینم که پتو در بر شان است، بوت‌های پس قطع پوشیده و سیگارهای نیم سوخته به دست و نظاره گر رفتار دگران هستند.

✕ ✕ ✕

بی‌خیال در راه روان استی، تندبادهای آزار دهنده آرامش ات را برهم می‌زند. هوا نهایت غبار آلود است، صدای اشپلاق ترافیک توجه ات را به خود می‌کشاند، جاده خلوت می‌شود، موترهای لینی را توقف می‌دهد. چند موتر شیشه دودی به سرعت از راه می‌رسند، آب‌های گند سرک را به روی عابران می‌پاشند و به سرعت می‌گذرند. چند نفر ناسزا می‌گویند و هر کس دو باره در مسیرش راه می‌افتد....

✕ ✕ ✕

تند رانی راننده‌های موترهای شیشه دودی، ذهن ات را درگیر کرده، هوای آلوده دماغ ات را می‌آزارد و باز هم به راه خود ادامه می‌دهی. در چهار راه سر و صداهای ناخوشایند همه را به سمتی می‌کشاند، ناخودآگاه تو هم به سوی مردم و صداهایی از جنس ناسزاگویی ودشنام کشانده می‌شوی، می‌بینی که شخصی دو جوان را زیر مشت و لگد گرفته و صدا می‌زند ای بی‌غیرت‌ها دزدی کرده، ملکه ره پودری گرفت، هر روز ای پودری‌ها مال ما را دزدی می‌کنن. ما از دست این‌ها آرامش نداریم....

در پشت اتاقی که زنده گیی می‌کنم میدان کوچکی هست که گاهی مرا به سوی خودش می‌کشاند. آنجا می‌روم و کودکانی را می‌بینم که روزانه در آنجا گرد هم می‌آیند و توپ بازی می‌کنند. امروز شور و حال آنها مرا به‌سوی آنان کشاند. لحظاتی‌به بازی شان چشم دوختم. یکی از آنها که کوچک‌تر از همه بود، چشم کاتج داشت (به گفته عرب‌ها،احول) و دروازه‌بان گروه خودش. هی می‌خندید و با مهارت از دروازه پاسداری می‌کرد و به صدای بلند می‌گفت. ما رئال مادرید هستیم. ما رئال مادرید هستیم! و دیگران را مسخره می‌کرد. همگی پنج نفر بودند، دونفر مخالف آنسویی، دروازه بان نداشتند. اینان همه با چپک در پا می‌رویدند و گاهی هم به شدت به زمین می‌افتادند. توپ شان هم یکت توپ کفیده بود که درمیانش مقداری تکه و پارچه را تپانده بودند و وقتی شوت می‌کردند چندان حرکتی نمی‌کرد. مثلن وقتی یکی از آنها دوبار شوت کرد به‌جای آن که توپ داخل دروازه شود در نزدیک دروازه از حرکت بازماند و کودک حمله کننده توان آن را نداشت که آن را با قوت بیشتر داخل دروازه براند. دلم سوخت . به دروازه بان گفتم: بچه جان! با چپک فوتبال نمیشه چرا کرمچ نمی‌پوشین. ظاهر! که نخواست کم بیاید، گفت: کرمچ داریم از خانه نیاوردیم. گفتم اگر فردا کرمچ های خود تاترا بپوشید و بیایید؛ من وعده می‌کنم که یکت توپ نو برایتان بخرم. بازی را پایان دادند. آمدند و همه در برابرم ایستادند. وقتی دانستند که چنین وعده‌یی برایشان داده ام هر کدام با خوشحالی می‌رسید که توپ را کی می‌خرم. گفتم: امروز دیگر!

به اتاقم برگشتم. چپکم را به شانه انداختم و از اتاق بر آمدم. می‌خواستم از آنان جدا جدا نمره پاهای شان را ببرم تا چند جفت کرمچ – شاید لیلامی – برایشان بخرم که خود هنوز تنخواه نگرفته بودم و

پس از سالیانی از کابل به زاد گاهم بلخ بر گشتم. کاری و رسمییاتی در حد آموزگار دوره ماستری در دانشگاه بلخ. گردش‌های گهگاهی در چاریاغ سخی و کوچه و بازارهای پیرامونش که از دیرگاه در آرزویش بودم. مزار دیگر آن مزار پانزده بیست سال پیش نیست. از رو ساخت و زیر ساخت دگرگون شده است. به کارگیری ثروت‌های افسانه‌یی، روساخت‌ها و زیر ساخت‌های این شهر رارنگ و روی تازه بخشیده است. انسان تازه آمده وقتی گذشته این شهر را با امروزش برابرهم می‌نهد؛ به خودش می‌بالد و گرمای امیدی در دلش زنده می‌شود. قشر نوحاسته‌یی را می‌بیند که اینجا و آنجا با سرمایه اش، روا یا ناروا، بازاری برپا داشته و درتلاش بهبود کارش است.

اقلیم شهر هم دگرگون شده است. سرسبزی شهر و چهار گوشه آن و برپایی باغ‌های نو آیین در بابه قنبر، شیر آباد، شهرک بلخ و جاهای دیگر، در این دگر گونی، سازنده بوده است. یادم می‌آید در همین شهر در تابستان‌ها هوا به آن بیمانه داغ می‌شد که پاروی انبار شده در کوچه ما در می‌گرفت و کوچه گیها بر روی آن آب می‌زدند. (به جای حویلی ما که آنرا به کمال نبی زاده فروخته بودیم، اکنون یک ساختمان دو طبقه‌یی ساخته شده است). دستگاه‌های آب معدنی، دستگاه‌های لبنیات تازه، حمام‌های سونا، فروشگاه‌هایی با همترازی با فروشگاه‌های جهانی، اینجا و آنجا پاگرفته اند که کم و بیش نیازمندی‌های شهروندان را بر آورده می‌سازند. وضع اقتصاد جامعه هم کمی بهتر شده است. البته این گونه دگرگونی‌ها ویژه بلخ نیست؛ در دیگر استان‌ها نیز چنین دستاوردها دیده می‌شود. یگانه دگرگونی امید بخش در بلخ وضع فرهنگی آنست. ایجاد باغ‌های مردمی، بازسازی جاهای تاریخی □ فرهنگی، ساختن دیوار فرهنگی و...

✱

راننده رنجر پولیس دزدانه موترش را کنار جاده توقف می‌دهد، به چهار طرف نگاه می‌اندازد، دکانداری که به آمدنش لحظه شماری داشت، به عجله بشکه و پیپ تیل را از دکان بیرون می‌کشد. راننده رنجر با اضطراب و آهسته می‌گوید: عجله کن! شاید بیست لیتر باشد. تیل فروش با دست و پاچگی تیل را به بشکه تخلیه می‌کند و راننده با بی‌شرمی پول را به جیب می‌زند و رنجر را بی‌رحمانه به راه می‌اندازد و می‌رود.

✕ ✕ ✕

در صف نانوایی بسان دیگران انتظار می‌کشم، کودکی با معصومیت نان را از مردی تسلیم می‌شود که به گمان اغلب پدرش باشد. نان را یک یک حساب می‌کند، صدا می‌کشد: «پدر هفت تا است» مرد خشمگین و نگران به پسرش نگاه می‌اندازد. نان‌ها را خودش حساب می‌کند، می‌بیند که شش دانه است. با قهر در صف نانوایی فرزندش را نکوهش می‌کند: «لوده!» بین شش تا ست.

✕ ✕ ✕

سوار تاکسی می‌شوی، راننده صدای رادیوی موترش را بلند کرده است و زیرلب غم غم می‌کند، موتر شیشه دودی به سرعت از کنارش رد می‌شود. راننده که مرد درشت اندام و تند مزاج است، به ناسزا گویی رو

تبری له پاره نورې مناسبې لارې نه لري نو ځکه خو له همدغو غیرمناسبو فرصتونو نه استفاده کوي او په ورو ورو دهغوی په ذهن کې ځای نیسي . په دې ویدیو گانو کې د جگړو منظرونه د مقابل لوري ماتې او ان د هغوی د وژنې مناظر او نورې پارونکې نعري او ترانې هم ښودل کيږي .

ددې له پاره چې موږ د افغانستان راتلونکی او اوسنی ځوان کول له یو داسې گواښ څخه وژغورو چې په هغې کې افراطییت زموږ د ژوند له پاره گواښ وي نو د ځوانانو له پاره ځنې کارونه ترسره کول هم اړین دي .

یو خو باید په حکومتي کچه دا وکړو چې ځوانانو ته د ساعت تېرۍ داسې متبادلې لارې چارې عامې کړو چې هغوی له افراطی کړیو خوندي کړي . اوس مهال د ولایتونو په کچه د ځوانانو ریاستونه او دفترونه لرو په څنگ کي یې ځنې بهرنی موسسې او بنسټونه هم مرسته کوي، نو د سپورت او د خیر ښیکنې په کارونو کې د هڅونې له پاره دوی باید متې را بند وهي .

کاظمی چنین ترسیم کرده است:
رگی از جانب هندوی تخیل برده است
رگی از جانب رنسدان خراسان دارد

در روند سال‌های بعد، شهر کابل چهره دیگر گرفت. شاد روان غلام محمد فرهاد رییس منتخب بلدیة کابل، آستین بر زده، جاده میوند را احداث کرد. ساحات جدید به شکل عصری بوجود آمدند. کارته سه و چهار، شهر نو، قلعه فتح الله خان، کارته پروان، وزیر محمد اکبرخان مینه، تایمنی وات، خیرخانه، خوشحال خان، سید نورمحمد شاه و شماره دیگر از محلات زیست یکی پی دیگر در دور دسترخوان مبارک کابل جا گرفتند. نفوس کابل هم با آمدن هموطنان عزیز از سایر مناطق، فزونی گرفت. حتا امروز به گمان اغلب بیشتر از ۴ میلیون، باشندند دارد.

با وصف تغییرات ساختمانی، عمرانی و ازدیاد نفوس، کابل قدیم محبت و عزت ویژه خود را دارد. هرگاه تخریب منار چکری، این بهترین نمونه فرهنگی کابلیان قبل اسلام، دیدگان صاحب‌دلان را نمناک می‌سازد؛ شب‌های مهتابی خواجه صفا، ارغوان کوه شیردروازه و دامنه سخی، امید می‌فزاید. آسمایی هنوز تندیس حقانیت است و طواف مزارات در شهدای صالحین، خاطر آشفته را آرامش می‌بخشد.

موسسید جنبش مشروطه خواهی و دموکراسی برای افغانستان، جناب محمد آصف آهنگ، با ردیف لچه شدلادی از کابل و کابلیان کرده، که به پنداشت این قلم، قصیده‌یی است برخاسته از دل که به ذهن نقش می‌بندد:

کابل آن شیران پیکارت چه شد
رستم و رتیل سالارت چه شد
مشک عالم رفت و محمود بیات
آن محمد جان سپر دارت چه شد
قلعه مستحکم پالاحصار
آن دژ و دیوار کهسارت چه شد
گنبد کوتوالی و چوک و چسته
چارباغ و ارگ سر کارت چه شد
رواق هندو گذر باقی نماند
دختر دیوان و دربارت چه شد
عشقری و سالک و باقی نماند
افضل رسوای بیزارت چه شد
نی برشنا ماند و نی بابا حیات
قصه‌های دی و از پارت چه شد
گرچه خالق را نمودی زجر کش
هاشم جلاد و جبارت چه شد
کابل ای شهر نسیکورویان ما
میله‌ها و جشن هربارت چه شد
مهدی و لودین محی الدین انیس
و آن امانستان جسارت چه شد
عشقری گفت این سخن آینه را
گر وطن از ماست آثارت چه شد
هیچ همشهری نمی یابی به شهر
ای وطنسنداران و طنندات چه شد
در نسوای کابل آهنگی دگر
دفتر رنگین اشعارت چه شد

تابستان ۱۳۷۱ هجری خورشیدی بود، در شهر کابل زمین لاله گون بود از خون و هوایش تا عرش باروتی. صدها راکت و مرمی از این سو و آن سو بر کابلیان خون می‌بارید. باز موج مهاجرت هموطنان شریف ما از بهر حفظ ناموس و شرف، حلقه می زد. کابل در مدت اندک، پنجاه هزار نفر شهید داد. هر خانواده ماتم زده بود و در سوگ عزیزی بر گلیم سوگواری نشست. این فرزند «بارانه» هم با خانواده اش غریبه کاشانه شده بود.

بامدادی، برای آخرین بار به دامن پاکیزه مادر وطن نماز کردم. از شرمساری و خجالت قادر نبودم به سویش بنگرم. اشکبار و اندوهگین، سرافکنده و متردد، لاجار و رهبین، می‌خواستم با او وداع کنم، مادر وطن و به زعم ما هندوان افغان «دهر تی ماته» سر بلند و خندان با پیکر داغان از مرمی و راکت در برابرم سرافراشته بود و می‌گفت:

فرزندم! کابل کوره دیده است، از این روزها و ویرانی‌ها زیاد دیده است، برو خدا نگهدارت.

با چشم اندازی به:

۱. رهنمای کابل، تالیف استاد محمد ناصر غرغشت، صفحه ۱۳۶/۱۳۷ چاپ کابل. ۱۳۴۵ افغانستان.
۲. یادداشت‌ها و برداشت‌هایی از کابل قدیم، تالیف محمد آصف آهنگ، صفحه ۳۶/۴۰ چاپ اول، سال ۲۰۰۰، المان
۳. ما باشندگان دیرینه این سرزمین، تالیف، ایشر داس، چاپ اول، شورای فرهنگی افغانستان، سال ۲۰۰۳ سویدن
۴. بنا بر یادداشتی دانشمند گرامی استاد داکتر حشمت حسینی، این ازدیاد به عمل آمد.

ایشور داس

اشاره: ایشور داس، هموطن هندو باور ما که مسوول سایت وزین "کابل ناتِه" است و در خارج از کشور به سر می‌برد، متن زیر را که یادداشتی از خاطره‌های دیرین او از کابل است، برای ما فرستاده است و در این نوبت، این نوشته داس ارجمند را نشر می‌کنیم. هندو باوران و سیک‌های افغانستان باشندگان اصلی این مرز و بوم هستند و تعهد و پایبندی آنان به کشور و سرزمین شان، بسیار محکم است و در هنگام اشغال افغانستان، آنان در کنار دیگر شهروندان در دفاع از سرزمین شان سهم موثری داشتند. از بد روزگار اما، در جریان جنگ‌های داخلی شمار زیادی از هندو باوران و سیک‌های افغانستان در کشورهای دیگر فراری شدند که آقای ایشور داس نیز، همانگونه که خود در نوشته "حسرت کابل" نگاشته است، با حسرتی در دل این شهر را ترک گفته است.

کابل به مثابه قلب کشور در پهنای تاریخ کهن تر از پنج هزار سال، از موقف و حیثیت ویژه‌یی برخوردار بوده است. هر یورشی که از سوی عجم یا عرب، یا اسکندر مقدونی یا شاهان مغولی صورت گرفته، دست‌یابی به کابل، هدف اصلی و نزدیک آنها را تشکیل می‌داد تا در آینده، آسان تر و زودتر به هندوستان و یا سرزمین فارس، راه یابند.

در قرن پنجم میلادی، نخست شاهان یفتلی و پسان‌ها هندو شاهان کابلی، برای دفع تجاوز احتمالی بیگانگان بالای کوه‌های شیر دروازه و آسمایی، به اعمار دیوارهای دفاعی دست یازیدند. آوانی که انگلیس‌ها، اوایل قرن نوزده به فکر تصرف افغانستان شدند، ملت قهرمان افغان جانبازان به نبرد ملی پرداختند و نگذاشتند نیت شوم آن ابر قدرت استعماری جامه عمل پوشد. قبل از انگلیس‌ها، شاهان مغولی هم نتوانستند به سادگی، کابل را تصرف کنند. روشن است در دفاع از قلب افغانستان، در پهلوی نیروی مقاومت و نبرد برحق کابلیان، موجودیت دیوارهای کوه‌های یاد شده؛ نقش ارجمند نظامی داشته اند.

رتیل شاه کابل، که مشخص تر می‌توان او را «سامنت دیو شاه کابل» نبشت، بر تخت روان با اهالی مستعصف کابل در پیکار ملی اشتراک کرد و با یعقوب لیث صفار که با پشتوانه عظیم و کمک بی دریغ عرب‌ها حمایت می‌شد جنگ کرد. در کتاب «جوامع الحکایات» موجود در موزیم ملی کابل، در صفحه ۱۶۴-۱۶۵ آن حکایتی موجود است و به وضاحت هویدا می‌سازد که چگونه عرب‌ها و یعقوب لیث صفار، به نیرنگ، حیل و مکر، شهر کابل را قسماً فتح کردند و اهالی شریف آن هنگام کابل را (کافر) خواندند. با این همه جفاها، او، موفق نشد که تمام کابلستان را به تصرف در آورد.

تیمورشاه ابدالی، هنگامی که به اریکه قدرت تیکه کرد، پایتخت را از قندهار به کابل انتقال داد. این امر سبب شد که کابل بعد از سال‌های سال، واپس مرکز اداره قدرت سیاسی شود. تامین ارتباط شاهراه بزرگ بازرگانی از سمت آفتاب برآمد سرزمین ما، با باختر زمین، رونق بیشتر به زندگی و زندگانی شهروندان کابل بخشیده بود. این امر یکی از دلایل آمدن بیشتر قوای کار انسانی از سایر مناطق همجوار به پایتخت بوده است.

کابل پیش از یورش عرب‌ها نزد شهروندان هندو تبار، که بعدا مسلمان شدند، همیش مقدس بوده است.

موجودیت معابد مقدس و پسان‌ها مساجد شریف، زیارتگاه‌ها (زیارت جوی شیر آسمایی، زیارت عاشقان و عارفان، زیارت بابا خودی، زیارت سخی شاه مردان...) عرفانی بودن شهر را شکل و شمایل ویژه بخشیده بود و روحانیت بزرگمردان دین و انسانیت، نور خاص و تابنده پدرام را به کابل زمین هدیه فرموده اند.

شهر کابل به گذرها، محلات و قصبه‌های خرد و بزرگ جلوه می‌افروخت. بخش اعظم گذرها و محلات زیست کابلیان به نام‌های عارفان بزرگ، شخصیت‌های سرشناس اجتماعی و موجودیت اهل کسبه مسما شده بود. این نامگذاری‌ها کمتر از رسم دفتر و دیوان بهره برده اند، بلکه برداشت‌های سلیقه‌یی و عُرف باشندگان کابل قدیم، در ایجاد وجه تسمیه آنها، نقش اساسی داشته است. به بیان دیگر نامگذاری محلات زیست، کسب و کار شهروندان کابل از سوی بلدیه به عمل نیامده بود.

این گذرها باهمدیگر راه و ارتباط داشتند تا کابلیان در مواقع لازم، به ویژه زمان هجوم بیگانگان به هم برسند و همسنگر و همقدم باشند. در برخی مناطق، به اصطلاح امروزی (تامین امنیت) - از سوی (کاکه) های کابل تامین می‌شد. کاکه‌های کابل شیرمردان سر به کف، سخاوت‌مند، دلیر و با تقوا بودند. در فرهنگ مردمی افغانی، اصطلاحات (کاکه بودن، کاکه رفتن و کاکه پوشیدن) تبلور کردار، پندار و گفتار نیک آن ابرمردان کابل است.

جناب شاد روان محمد ناصر غرغشت، در اثر معروفش به نام «رهنمای کابل» محلات زیست کابلیان را به سی و شش محل بزرگ بخش‌بندی کرده است که هر محل بزرگ، دارای گذرهای کوچک، با نام‌های مستقل می‌بود.

ارزنده ترین پژوهشی که در این گستره از جانب جناب محمد اصف آهنگ، به عمل آمده متجلی می‌سازد که در مجموع هشتاد و یک گذر به نام‌های زیرین در کابل وجود داشته اند. گفتنی است که برخی از آنها تا امروز زنده بوده و نبض شان خوب میتد، مگر شماری از آنها در اثر پروژه‌های جدید شهر سازی یا آفات طبیعی از بین رفته اند:

گذر مسلی‌ها!!! (موصلی‌ها) در این گذر چند خانواده‌یی حیات به سر میردند که گویند اصلاً از شهر موصل عراق بودند. ایشان از راه خاکروبی و جوک شانی امرار معیشت می‌کردند. ۴ بعد از آن‌که اکثریت شهروندان کابل مسلمان ساخته شدند، آن‌عه کابلیان که به آیین نیاکان شان ثابت قدم ماندند، بنابر کاهش میزان امنیت و ازدیاد اذیت و تعصب مذهبی، از پراکنده زیستن پرهیز نموده به شکل کنلوی در محلات هندو گذر، شوربازار و بارانه می‌زیستند.

هندو گذر در شوربازار واقع است. از شرق با گذرهای کرنیل لطیف، خرابات و پراچه‌ها (پشاوروی‌ها)، از جنوب با گذر شانه‌سازی، از غرب با گذر وزیر و از شمال با گذر شوربازار همجوار بوده در گذشته‌های دور، از رونق خاص برخوردار بود. در آستان این گذر دکان‌های شیرینی پزان هندو و سکهمی بود که غذاهای لذیذی چون؛ پکوره، جلبی، سیمیان و از شیر خالص، شیرینی‌های خوشمزه عرضه می‌کردند.

موجودیت تندیس «پهرو ناتِه»، دهرمسال‌های منسه سنگه گورو هری رای، خالصه و زیارتگاه عارف بزرگ بابا سری چند در مهر و محبت زندگانی ساکنین آن گذر نقش خاص داشت. بیخی به یادم است شامگاهان نزدیک به زمانی که ملا از مسجد شریف ملا محمود شوربازار با آذان محمدی ﷻ اکبر ﷻ خداوند را به بزرگی ستایش کرده و مسلمانان را به نماز شام دعوت می‌کرد، آرداس (دعاییه اخیر) در معابد و دهرمسال هندوان و سکهرقرائت می‌شد. برخی از برداران سکهو هندو که بنا بر گرم ماندن در تهیه نفقه اولاد یا کسب جیفه دنیا، وقت تر به نیایش شامگاه رسیده نمی‌توانستند، در آستانه معابد ایستاده در گفتن سه باره‌یی «ست نام سری وای گورو» دعاییه اخیر را آمین می‌گفتند.

اهالی شریف کابل در عید و ویساک، در برات و دیوالی در شادی و اندوه باهم شریک و همنفس و همپیلاله می‌بودند. نماد قد افراشته زندگی با تساهل و شکیبایی را ارایه می‌داشتند. شهروندان کابل در معصومیت، بی آلاچی، احترام متقابل مذهبی و شیر پاک بودن آن کودک نوزاد را می‌مانند که استاد سخن محمد کاظم

گذر قاضی فیض الله
گذر وزیر
گذر کاه فروشی
گذر کاکه بخشو
گذر درخت شنگ
گذر کتابفروشی
گذر کتگرها
گذر کرنیل لطیف
گذر کشمش فروشی
گذر کفش دوزها
گذر کلالی‌ها
گذر خوابگاه
گذر دیوان بیگی
گذر خان ملاخان.
گذر شور بازار
گذر صابون سازی
گذر صندوق سازی
گذر عاشقان و عارفان
گذر علی رضا خان
گذر فرملی‌ها
گذر سنگ کشها
گذر زیارت مراد خانی
گذر سادوها
گذر سپاه منصورها
گذر سراجی
گذر سرحوض ریکاخانه
گذر سردار جانخان
گذر باغنواب

گذر قرت‌ها چنداول
گذر قصاب کوچه
گذر قلعه باقر خان چنداول
گذر قلعه حیدر خان
گذر قلعه محمود خان
گذر قلعه هزاره های چنداول
گذر قلعه هزاره های مرادخانی
گذر گلاب کوچه
گذر مرده شوی‌ها
گذر مسلی‌ها
گذر ملا غلام
گذر مندوی
گذر موچی پوره
گذر ندافی
گذر هندو یا هندو گذر
گذر سه دکان چنداول
گذر سوتنه پای‌ها
گذر سیف الملوک
گذر سیکه‌بیچه
گذر شائین چی‌های چنداول
گذر شانه سازی
گذر شاهسون‌ها چنداول
گذر شمع ریزها
گذر خیابان
گذر کبرلوا چنداول
گذر کوچرلوا چنداول
گذر اعظم خان

گذر اچکزایی‌ها
گذر اندرابی
گذر آهنگری
گذر حضرت صاحب
گذر بابای خودی
گذر بارانه
گذر باغ‌علیمردان
گذر باغبان کوچه (چهار باغ سابقه)
گذر بوریا فروشی
گذر باروت خانه
گذر پایان چوک
گذر پراچه‌ها
گذر تخته پل
گذر تنور سازی
گذر توپچی باغ
گذر تیلی کوچه
گذر جوانشیر‌ها چنداول
گذر چارسوق چارچته
گذر چارسوق چنداول
گذر چقورک
گذر چوب فروشی
گذر حمله‌ها
گذر خافی‌ها چنداول
گذر خرابات
گذر فقیر
گذر ذغال فروشی
گذر کله خود (کله خور) چنداول

آموزش و پرورش و باز تولید جنسیت

د تاریخ لوست

لیکوال: ډاکتر مبارک علي

د تمدن ایجاد او انکشاف که د ځینو لپاره نعمت دی، ځینو نورو ته لعنت ښکاري، ځکه ټولنه ورسره په شتمنو او نیستمو وپشل کیږي؛ هستمن او زورور پکې مزي چرچی کوي او نیستم پکې د بیوزلی او بدمرغی له بلا سره لاس اوگرېوان وي.

لرغونې رومي ټولنه د اشرافو او عوامو په دوو طبقو باندې وپشلی وه چې د ژوند طریقې یې بیخي بیلې وې. رومي اشرافو د کورونو لپاره لویې ودانۍ جوړولې چې حوډلې او فوارې یې لرلې او د میلنو د ناستې او ډوډۍ ښه سالونونه پکې وو. د دې کورونو غولې به په موزایکونو ښکلې شوي وو او په دیوالونو باندې به یې د ښکلېو منظرو انځورونه وو. د اشرافو کورونو د خپلو میلنو د دمې لپاره کوچونه لرل. د یخنی په موسم کې به د تودوخي د یوه سیستم په مرسته د کوټو غولې تاوده ساتل کیدل. د اشرافي د کور په خوا کې به باغ و چې کوربه له خپلو میلنو سره پکې قدم ووهي.

د اشرافو په مفصلو میلستیاوو کې بهترینه ډوډۍ تیاریده او سازیانو، شعبده بازی او ناڅاګرو د میلنو د خوشحاله ساتلو لپاره خپل هنرونه وړاندې کول. په دغو میلستیاوو کې کله نا کله په فلسفه او ادبیاتو باندې هم خبرې کیدلې. رومي اشرافو به له ښاره د باندې په کلیوالي سیمو کې کوټې ودانولې چې یونیم وخت د ښار له فعال او ستومانونوګي ژونده پناه وروړي او استراحت و کړي. د رومي اشرافي په کور کې به زیات شمیر غلامان په خدمت بوخت وو. د دغو غلامانو شتون د اشرافو په مفکورې باندې اثر وکاوه، دوی مریانو ته د دویم درجه انسانانو په سترګه وکتل او له هغوی سره یې سپکه رویه راواخیسته.

له بلې خوا، بیوزلي خلک چې اکثریت وو، د تنګو کوڅو په ووه کیو کورونو کې په زیات شمیر کې اوسیدل. دغو تنګو کورونو او کوڅو نه د دخلو د پاکولو سیستم درلود او نه یې د پاکۍ او حفظ الصحې بندوبست شوی و. معمولا د بیوزلانو د کورونو کوټې یې کړکیو، وړې کوټې وې، پخلنځی یې نه درلود او بیت الخلا به هم پکې نه وه. یو کټ، یوه الماری او یو کوچنی میز چې د روم د یوه خدای ګوتي خټینه یا ډبرینه وړه کې مجسمه به ورباندې ایښې وه، د غریبانو د کور ټول فرنیچر وو. د یخنی په موسم کې خوارانو د ځانونو د تودولو لپاره د لرګو له سکر و استفاده کوله چې لوګیو به یې ټوله کوټه په سر اخیستې وه. بیوزلو چې په کومو رستورانو کې ډوډۍ خوړه او شراب څښل، په هغو کې رش او شورماشور و او ډېر ځله به پکې د ناستو کسانو نارې سره جګې شوې. که به چا پیسې نه لرلې، په ډېرانو کې یې لټون کاوه چې خوړلو ته څه ومومي.

هغه بیوزلي چې په پاسني پور کې اوسیدل، خپل کور ته تر رسیدو پورې یې لږ تر لږه دوه سوه گامه باید کچ کړي وای. که به اور ولګید، چې کله کله به لګیده، د پاسني پور اوسیدونکي په اسانۍ سره ژوندي سوخیدل، ځکه د تښتې لاره یې نه لرله. په زړیودن کې د بیوزلو لپاره د عاید یا تقاعد منع نه وه او چې به مړه شول او چا به یې د مړي غم ونه کړ نو مړی یې تښت سین ته اچول کیده او یا په یوه کنده کې خښیده چې د عامو خلکو د مشترک قبر استفاده ورنه کیده. هر کال د بیوزلو شاوخوا یو نیم زر مړي په مشترک قبر کې خښیدل.

د دغسې ژوند په نتیجه کې ناروغۍ او وباوې خپرېدلې چې خلک یې په بې رحمۍ سره جوپه جوپه وژل. کله چې به د سین په مورګو اوبه راواوښتې، خخلې، کثافات او د بنیادمانو چټلې به هر ځای خپره شوه.

د دغو دوو طبقو د ژوند په طرز کې د دومره ژور توپیر په وجه، د دواړو غاړو تر منځ نږدې تفاهم او روابط نه وو. کله چې رومي امپراطوري زوال وموند او جرمن قبایل روم ښار ته ننوتل، اشرافو په کلیوالي سیمو کې په خپلو بنگلو او کوټو کې پناه واخیسته او جرمن قبایل د ښار په لوټ او تالان او وړانې بوخت شول. په غالب گومان، د روم خپلو محرومانو هم، چې له لاسه د ورکولو څه یې نه لرل، له دغه حالته فایده واخیسته او په لوټ او اولجه کې یې برخه وکړه.

په پاکستان کې، هغوی چې شتمن شوي دي، داسې ښکاري چې د رومي اشرافو غاړې کوي، داسې چې ډېر شانداره کورونه جوړوي او گڼ نوکران ساتي. دا اوس د پاکستانی اشرافو یو عام دود ګرځیدلی دی چې له ښاره د باندې به کورونه جوړوي چې د ښارونو له شور شعب او ککرتیا پناه وروړي. دوی د تفریح لپاره خارج ته په سفر کولو او د لویو میلستیاوو او میلو په جوړولو سره خپل ثروت نورو ته ښیي. دوی چې ثروت او قدرت لري، په سیاست کې یې برخه زیاته ده او په واکمن قشر کې شامل دي.

خو له بلې خوا، اکثریت خلک په کچه کورونو او خوارو مینو کې چې کورونه یې یوازې یوه یا دوی خونې لري، اوسي. دوی د روانو اوبو، دایمي برېښنا یا د گازو د کنکشن اسانتیاوې نه لري. په ډېرانو کې ایسار کورونه یې د ناروغیو ځالي دي. دغه خلک چې له پامه غورځیدلي، د ژوند له بنیادي اسانتیاوو محروم پاتې دي. له داسې خلکو چې اساسي حقونه یې نه ورکول کیږي او په اساسي اړتیاوو یې سترګې پټیږي، دا توقع ولې وشي چې د ملک لپاره د سر و مال قرباني ورکړي؟

آموزش و پرورش رسمی در مکاتب و بعد از مکاتب افغانستان، ادامه دهنده آموزش و پرورش غیر رسمی خانواده است. آموزش و پرورش رسمی به عنوان فرایندی که انسان را برای وظایف اجتماعی آماده می سازد در چنین جوامعی جنسیت را باز تولید می کند. گرچه هنوز از لحاظ فرهنگی نوعی تبعیض دختر و پسر در سطح اجتماع وجود دارد؛ اما قانون تحصیل همگانی و برابر را برای هر دو جنس حتمی و ضروری می داند. به همین دلیل به صورت عموم باز تولید جنسیت در آموزش و پرورش را در جامعه افغانستان می توان به سه حوزه تقسیم کرد:

۱. باز تولید جنسیت قبل از ورود به مکتب

۲. باز تولید جنسیت در دوره ی مکتب

۳. باز تولید جنسیت بعد از مکتب

۱. خانواده به عنوان اولین نهاد اجتماعی به زنان یاد می دهد که چه نقش اجتماعی را انتخاب کنند و در آن نقش چطور موفق باشند. خانواده بر اساس مناسبات اجتماعی برای زنان کارهای یدی و بدون مزد را یاد می دهد. گرچه مردان نیز در تقسیم کار یدی و فکر شامل هر دو حوزه هستند؛ اما در افغانستان در اکثر مواقع زنان جزو کارگران بدون مزد و در بخش کار یدی قرار دارند که نیازمند اندیشه و دانش زیاد نیست.

کار یدی که بیشتر بر نیروی جسم انسان متکی است باعث فرسایش جسم زن می شود و به همین دلیل نیز در کوتاه ترین زمان زنان از چرخه تولید باز می مانند و کار را به دختران یا عروسان خود می سپارند. مصداق این موضوع را می توان در روستاها به صورت واضح دید.

این مساله باعث آن شده است که زنانی که در امر خانه داری موفق هستند. زیاد علاقه مند تحصیل نباشند و اگر به تحصیل می پردازند؛ تحصیل را یک امر فتنی در زندگی خود می بینند. از طرف دیگر چون روند تحصیل وقت گیر است و باعث می شود که زنان و دختران در کارهای خانه کمتر رسیدگی کنند. این باور جمعی به وجود آمده است که زنان تحصیل کرده، زنان خانه دار خوبی نیستند.

این باور ریشه در آن دارد که نقش زنان در خانواده را به عنوان یک نقش ذاتی و مطلق می بینند و تمرکز از این نقش توسط زنان باعث می شود که زنان از حوزه صفت زناگی خود بیرون شده و توسط نظرات اجتماعی کنترل شوند و حتا مورد خشونت های جسمی، روانی و جنسی قرار گیرند.

در هر دو رویکرد فمینیستی، چه کسانی که باور به برابری زنان دارند و چه کسانی که در تلاش به رسمیت شناختن تفاوت های زنان هستند به این باورند که نقش زنان در اجتماع، نه بر اساس جنس آنها؛ بلکه بر اساس مناسبات اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است که تعیین می شود.

۲. زنانی که وارد مکتب می شوند؛ هیچ گونه آگاهی از جنسیت تعریف شده خود در جامعه پدرسالار ندارند و به همین دلیل نیز وقتی به مواردی بر می خورند که دوباره نقش اجتماعی آنها را تعریف می کند؛ هیچ گونه مخالفتی نمی کنند.

در کتاب های صنوف ابتدایی به وضوح تصویرهایی دیده می شوند که در آن ها زنان به رخت شویی، جاروی خانه و ... مشغول هستند. گویا این جزو کارهایی است که همیشه زنان باید انجام دهند. سیستم آموزش و پرورش ما با باز تولید مناسبات پدرسالارانه، جنسیت زنان را نیز باز تولید می کند.

دولت افغانستان نه تنها با باز تولید جنسیت در افغانستان مبارزه نمی کند؛ بلکه از طریق فرایند آموزش و پرورش به صورت آشکارا در تلاش حفظ وضعیت موجود به نفع

مناسبات پدرسالارانه است. این موضوع تنها در کتاب های درسی خلاصه نمی شود، بلکه در مضامین فرعی نیز به چشم می خورد. در مضمون فن و حرفه به دختران حرفه هایی آموزش می دهند که ادامه همان کار بدون مزد در خانواده است.

این زنان که از خانه تا مکتب هیچ گونه تفاوتی در نقش اجتماعی خود نمی بینند. جنسیت اجتماعی خود را به عنوان یک امر مطلق قبول کرده و خود را با نقش هایی که مناسبات اجتماعی پدرسالارانه تعریف می کند؛ عیار می سازند. این فرایند در مدت زمان طولانی از یک امر بیرونی تبدیل به یک امر درونی شده و کار تا آنجا پیش می رود که احساس می کنند این موارد خواسته های باطنی خودشان است.

خانواده به کمک مکتب نقش اجتماعی زنان را تبدیل به یک امر درونی در آنها می کنند و به همین دلیل زنان بر اساس شناختی که احساس می کنند؛ از خودشان است با نظرات اجتماعی کمک کرده و علیه زنانی که از نقش اجتماعی خود تمرد می ورزند به مبارزه می پردازند.

این گونه نزاع را می توان در بین خانواده هایی که دارای چندین دختر و عروس هستند به خوبی دید. زنی که تا دیروز تحت ستم بوده است؛ امروز به عنوان مادر شوهر و خواهر شوهر به نیت تربیت عروس به ظلم می پردازند و فردایی که همین عروس نقش خواهر شوهر یا مادر شوهر را به دست می آورد؛ به زن دیگر ظلم می کند.

۳. دختران بعد از دوازده سال تحصیل در مکتب و یادگیری مضامین گلدوزی، خیاطی و... و دیدن تصاویری که در آنها زنان به کارهای یدی بدون مزد می پردازند به این باور می رسند که نقش اجتماعی آنها همانی ست که خانواده در کودکی و در جوانی مکتب برای شان تعریف کرده اند.

این مساله باعث آن می شود که دختران بعد از فراغت از صنف دوازدهم و برای وارد شدن به تحصیلات عالی در زمان تعیین رشته تحصیلی، متأثر از دو فاکتور باشند. از یک طرف خانواده هنوز تاثیر خود را بر دخترانی که جوان هستند از دست نداده است و بر آنها فشار وارد می کند تا رشته هایی انتخاب کنند که خانواده مایل به آن رشته ها هستند.

خانواده ها بر اساس هستی وجودی خودشان در تلاش آن هستند؛ تا دختران رشته هایی را انتخاب کنند که یا شبیه به کار بدون مزد در خانواده باشد و یا اینکه نزدیک به کار در خانواده باشد. از طرف دیگر فرایند اجتماعی شدن دختران که همان باز تولید جنسیت شان است از یک امر بیرونی تبدیل به یک امر درونی در آنها شده است و در زمان انتخاب رشته تحصیلی، به رشته هایی علاقه مندی نشان می دهند که در تضاد با نقش اجتماعی آنها نباشد.

این دو مساله باعث می شود که دختران در امتحان کانکور به رشته های تحصیلی مانند: معلمی، ادبیات، قابلگی، طب و در این اواخر اقتصاد و حقوق و شرعیات را انتخاب کنند. اگر کمی به صورت دقیق تر به این رشته ها توجه کنیم؛ متوجه خواهیم شد که این رشته به صورت مستقیم یا غیر مستقیم ادامه دهنده همان نقش اجتماعی زنان است که خانواده برای آنها تعریف می کند.

فرایند آموزش و پرورش در سطح ابتدای تا عالی در نظام دموکراسی افغانستان نه تنها با باز تولید جنسیت زنان مبارزه نمی کند؛ بلکه در بیشتر مواقع از مناسبات پدرسالارانه دفاع می کند و به همین اساس مدافع حقوق زنان نه تنها باید به فرایند آموزش و پرورش در افغانستان توجه کنند؛ بلکه باید یک سلسله خواسته هایی که منتج به تغییرات بنیادی در این فرایند می شود را نیز به دولت افغانستان پیشنهاد و برای تحقق آن مبارزه کنند.

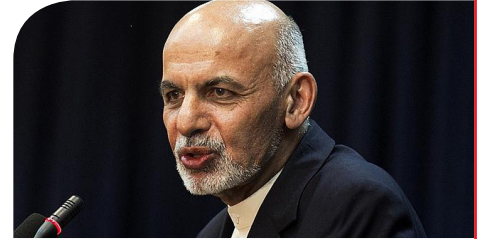
پیام تسلیت

به مناسبت درگذشت استاد محمد اسماعیل اکبر

درگذشت محمد اسماعیل اکبر؛ روزنامه‌نگار، نویسنده و یکی از چهره‌های شاخص و خوشنام فرهنگی را به خانواده آن مرحوم، به جامعه روشنفکری و خانواده بزرگ فرهنگی تسلیت می‌گوییم و از بارگاه خداوند بزرگ برای آن فقید سفر کرده، غفران و بخشایش آرزو می‌کنیم. مرگ این اندیشمند، بی‌شک ضایعه بزرگ به جامعه فرهنگی و روشنفکری افغانستان است، اما دریغ که از مرگ گریزی نیست. یادش تا همیشه گرامی باد و خداوند او را عزیز بدارد.

اداره هفته‌نامه محور ملی

رییس جمهور غنی: افغانستان را به گورستان تروریزم مبدل می‌کنیم

به نقل از طلوع نیوز، محمد اشرف غنی رییس جمهوری در نشست جهانی تغییرات اقلیم در پاریس گفته است که اراده قاطع دارد که افغانستان را به گورستان هراس افکنان مبدل کند. آگاهان اما، باور دارند که افغانستان به تنهایی قدرت مبارزه با تهدیدات متعدد را نخواهد داشت و در این زمینه جامعه جهانی و هم‌پیمانان بین‌المللی دولت افغانستان باید نیروهای امنیتی افغان را در امر مبارزه با تروریزم یاری رسانند. در همین حال ینس استولتنبرگ، دبیر کل ناتو، از تمديد ماموریت این سازمان برای پشتیبانی از افغانستان سخن گفته و افزوده است که این سازمان قبلاً در نشست شیکاگو، سال ۲۰۱۷ را پایان ماموریت ناتو اعلام کرده بود و اما حالا، به گفته او این ماموریت تا چند سال دیگر ادامه خواهد یافت. این سازمان دوازده هزار سربازش را در یک ماموریت "غیر جنگی"، برای مشوره دهی و آموزش نیروهای امنیتی افغان تا چند سال دیگر حفظ خواهد کرد. به نقل از منبع، آقای استولتنبرگ از کمک چهار میلیارد دلاری که سالانه به دولت افغانستان پرداخت می‌شود، خبر داده است.

معاون دوم ریاست جمهوری: هر سه قوه دولت، قانون اساسی را نقض کرده‌اند

سرور دانش، معاون دوم ریاست جمهوری در صحبتی در مجلس نمایندگان قوای سه‌گانه دولت را متهم به نقض قانون اساسی کرده است. آقای دانش اعلام داشته است که نقض قانون توسط توده‌نه، بل سه قوه قانون‌گذار، اجرایی و قضایی افغانستان تا اکنون در مواردی مرتکب نقض قانون اساسی شده‌اند. به نقل از بی‌بی‌سی، آقای دانش تاکید کرده است که قوه اجرایی در اجرای وظایف و صلاحیت‌های خود مرزهای تعیین شده در قانون اساسی را عبور کرده و خارج از صلاحیت قانونی خود عمل می‌کند.

آقای دانش همچنین به قوه قانون‌گذار اشاره کرده و گفته است که قوانین و مقرره‌هایی که توسط این نهاد تصویب می‌شوند، نیز گاهی در مغایرت با قانون اساسی قرار داشته است.

به نقل از منبع، معاون دوم ریاست جمهوری افغانستان افزوده است: "در ۱۲ سال گذشته موارد متعدد از شک، تردید، سوال و ابهام [در راستای تطبیق قانون اساسی] ایجاد شده که از کنار آنها به سادگی گذشته‌ایم و به احکام قانون اساسی خود وقع و احترام نهاده‌ایم."

آقای دانش در روز معرفی اعضای کمیسیون نظارت بر تطبیق قانون اساسی و یک عضو دادگاه عالی در مجلس نمایندگان این سخنان را گفته است و ابراز امیدواری کرده است که اعضای کمیسیون، پس از به دست آوردن رای اعتماد از سوی مجلس، با حفظ استقلال و بی‌طرفی، در نظارت از تطبیق قانون، به ویژه در بدنه قوه اجرایی دولت، با "شهامت" عمل کنند.

ملا اختر محمد منصور طے درگیری درون سازمانه زخمه شد

به گزارش رادیو آزادی و به نقل از مقامات، ملا محمد اختر منصور، رهبر یکی از شاخه‌های گروه طالبان در اثر تیراندازی که به تعقیب یک مشاجره لفظی درون سازمانی، در جلسه‌ای در پاکستان صورت گرفت، شدیداً زخمی شده است.

مقامات می‌گویند، این رویداد اختلافات شدید را بر ملا می‌سازد که بین شورشیان طالب وجود دارد.

سلطان فیضی مشاور مطبوعاتی عبدالرشید دوستم معاون اول رییس جمهور افغانستان به رادیو آزادی گفته است: "ملا اختر محمد منصور شدیداً زخمی شده و به شفاخانه انتقال داده شده است."

سلطان فیضی گفته است، مطمئن نیست که ملا منصور از اثر جراحات وارده زنده باقی مانده باشد.

به نقل از منبع، آقای فیضی گفته است، براساس اطلاعاتی که در دست دارند، ملا اختر منصور در اثر یک درگیری در ۲۵ کیلومتری شهر کویته پاکستان زخمی شده است.

در گزارش آمده است که در این درگیری پنج تن دیگر به شمول یک مقام ارشد سابق این گروه به نام عبدالله سرحدی کشته شده‌اند.

گفته می‌شود ملا عبدالله سرحدی که با ملا اختر محمد منصور درگیر شده بود نیز کشته شده است. اما ذبیح الله مجاهد سخنگوی طالبان در تماس با رسانه‌ها وقوع این درگیری و هرنوع تیراندازی را رد کرده است.

پس از مرگ ملا محمد عمر، رهبر پیشین گروه طالبان، این گروه به دو شاخه به رهبری ملا محمد اختر منصور و ملا محمد رسول انشعاب کرده است و اینک این دو گروه بر سر پیشبرد برنامه‌هایشان با هم مخالفت‌های جدی دارند، مصداق این مخالفت‌ها را می‌توان در همین درگیری اخیر جست‌وجو کرد.

وزارت صحت افغانستان: برای مبارزه با ایدز، به سرمایه گذاری بیشتر نیاز است

به نقل از خبرنامه وزارت صحت عامه، در جریان برنامه ملی کنترل بیماری ایدز، تا اکنون بیش از ۱۸۰ مورد بیماری ناقل ویروس اچ. آی. وی (ایدز) مثبت، شناسایی و ثبت شده است.

فیروزالدین فیروز، وزیر صحت کشور که در برنامه روز جهانی ایدز شرکت کرده، گفته است که شماری واقعی مبتلایان به این بیماری ممکن چند برابر از آمار ثبت شده باشد. آقای فیروز نیز گفته است که تعهد افغانستان به سازمان ملل این است که تا سال ۲۰۳۰ افغانستان را عاری از بیماری ایدز سازد.

گفته می‌شود که در حال حاضر خدمات مشوره دهی و آزمایشی در ده ولایت وجود دارد و پنج مرکز صحتی برای زنان باردار به منظور جلوگیری از انتقال ویروس اچ. آی. وی فعال است و اکنون ۶۵۰ فرد مبتلا به بیماری اچ. آی. وی دوره تداوی شان را می‌گذرانند.

در خبر نامه تصریح شده است که دلیل اصلی انتقال بیماری ایدز در افغانستان استفاده از سوزن و سرنج به صورت مشترک بین معتادان مواد مخدر است و برای مبارزه جدی با این مشکل، باید زمینه‌های ترک اعتیاد فراهم شود و از گسترش بیماری ایدز جلوگیری شود.

با این حال، به نقل از بی‌بی‌سی، سازمان ملل و سازمان صحتی جهان، شمار مبتلایان به بیماری ایدز در افغانستان را تا سال ۲۰۲۰ بیشتر از هشت هزار نفر تخمین کرده است.

عکس هفته: نمایی از صنف درسی در شوروتپه - مزارشريف؛ کودکان ترکمن، در خانه مخروبه و مختصر در حال آموزش هستند

